

מהדורת קרן טללי מרבה

שנה"י (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• רברים •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והמכוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מיסדות "אור מאיר ושמחה" טדי"ה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד | קן יחידי
השייך בכל אדם
מילתא חדת"א

יב | חשינה של סגן המלך
נעין אורח חסיד ופרישת חטמנע
ספור ויהלום

ז | תורה לשמה מביאה לדביר
חטאיו ולחזור בתשובה
איצר פניני החסידות

העלונים: ספור ויהלום • מילתא חדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הרין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

מפתגמי אורייתא

דברים תשפ"ז

נחל יבוק

"ולראובני ולגדי נתתי מן הגלעד ועד נחל ארנן תוף הנחל וגבל ועד יבק הנחל גבול בני עמון" (דברים ג טז)

על הפסוק האמור ביעקב אבינו (בראשית לב כג) "ויעבר את מעבר יבק", כתב בפירושו רבינו מייחס כי הוא נחל יבוק האמור במשנה תורה. מבואר שענין נחל יבוק קשור עם נחלת בני גד ובני ראובן. ויש להבין את עומק הדבר. עוד צריך ביאור חילוף השמות, האם נקרא 'מעבר יבוק', או 'נחל יבוק'.

אך הנה אמרו בזהר הקדוש (ח"ב דף קטז. ועוד) נזכר כי 'יבק' הוא ראשי תיבות 'יחוד ברכה קדושה'.

ויש לבאר, כי 'מעבר יבוק' מלמדנו את הדרך לעבוד את ה' בשלימות.

רעיון ה'יחוד', מלבד עצם הידיעה השכלית שיש בו על אחדות ה' אשר אין עוד מלבדו ואין בו פירוד חלילה, בא לבטא מציאות חיים אחרת, חיים של הכרה פנימית ביחוד ה', המשפיעה על כל מעשי האדם, אשר לחיים כאלו זכה יעקב אבינו.

'ברכה' ענינה המשכת שפע, אולם לעניננו אין זה רק המשכת השפע מלמעלה למטה, אלא קבלת השפע מן המקור בעצמו, אשר גם זה הוא מענין החיבור והיחוד.

וכן ענין ה'קדושה', אינה רק בפרישות והבדלה, אלא בהרחקה מכל מציאות המרחיקה את האדם ממקור הקדושה, ומכל מציאות התופסת מקום נפרד לעצמה.

זוהי דרגתו של יעקב אבינו - בחיר האבות, אשר יכול היה להתעלות מעל כל המדרגות הרגילות שבעבודת ה', אשר בכולן ישנה לכל הפחות מעט מן המעט הרגשה עצמית, ולבוא אל המקום אשר בו מתגלה האמת המוחלטת, כי אין עוד מלבדו. ובזה סלל יעקב אבינו את הדרך לזרעו אחריו, שיזכו כולם לזה בגאולה השלימה אשר לה אנו מצפים.

והנה כתב רבינו האריז"ל (ספר הקלוטים פרשת מטות), כי בלידת ראובן גד ומנשה היה פגם דק, שהוצרך לתיקון. שכן בשעה שנשא יעקב את לאה היה סבור כי רחל היא, ומזה נולד ראובן, וגם בשעה שנסמרה לו לאה את זלפה שפחתה היה סבור כי לאה היא ולא ידע כי היא זלפה, ומזה נולד גד. ומנשה נולד מנישואי יוסף לאסנת שהייתה בת דינה משכם בן חמור, ואילו יוסף היה כולו בקדושה, ומשום כך יצא מנשה גם מצד שכם והיה שורשו חצוי בין דינה לשכם, לעומת אפרים שהיה כולו בקדושה מצד יוסף, אם כן חצי שבט המנשה לא היה מצד הטוב. ומשום שבלידת שבטים אלו היה חיסרון, לכך לא נחלו בארץ עצמה אלא בעבר הירדן.

על דברים אלו כתב רבינו החיד"א זיע"א (פני דוד במדבר, פרשת מטות), כי מפלאות תמים דעים הוא שנתן הבורא יתברך בלב שבטים אלו לבקש בעצמם על כך שיקבלו נחלתם בעבר הירדן, כדי שלא יתביישו.

נמצא כי אצל שבטים אלו היה צורך בתיקון, על כן נזכר אצלם נחל יבוק שהוא מחוצה לארץ הקדושה. ו'נחל' כאן הוא גם לשון 'נחלה', רמז לנחלתם שנחלו מעבר לירדן בשל הפגם שהיה בהם וביקש יעקב אבינו לתקנם.

וכבר נודעו דברי רבינו האריז"ל (שער הכוונות, דרוש חג חנוכה דרוש א) כי 'להדליק נר חנוכה' ראשי תיבות 'נחל', וכן 'נוצר חסד לאלפים'. ומחובר הנחל עם 'יבוק' הרומז על יחוד שם הוי"ה עם שם אלה"ם העולה בגימטריא 'יבק'. גם 'נפשנו חתה לה' הוא ראשי תיבות 'נחל'. ומכל זה יזכו ישראל לתיקון השלם.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

חנוך בית יהודה | עקר התוכחה והשפעה על הבריות היא על ידי למוד תורה לשמה בהתבודדות א
תפארת שלמה | תורה לשמה מביאה להפיר חטאיו ולחזר בתשובה א
מגן דוד | מאמר המדרש שהתורה מרפאה הלשון א
פתוחי חותם | משה רבנו מזהיר את ישראל להתקדש ולהדבק בקב"ה ... ב
קדשות לוי | ישראל מעלים את חיות הקדושה שיש בסט"א, ועל ידי זה מתבטל פגם ג
לקוטי שיחות | כבוש הארץ הנה אמור להתבצע בצורה נסית לחלוטין אולאל שלוח המרגלים ג
לקוטי מוהר"ן | הכלי עולם הזה חוצצים לפני עיני האדם שלא יוכל לקבל אור התורה והצדיקים, וכאשר יסור מהם יזכה לקבל ג
מחשף הלבן | משה רבנו מחזיר הפתרים לישראל בכל שבת ד
פרדס המלך | הלימוד מהפסוק לענין שבירת התאוה ד
אמרי ברוך | סגולה להנצל מצרה שיזכיר האדם טובות שארעו לו בעבר ויתחזק שגם קצת יושיע לו הבורא ה
מאמרי אדמו"ר האמצעי | 'ישבית' לשמות השביות בסטרא אחרא ה
שפת אמת | יש לעשות הקנה לבנו בית המקדש ו
שם משמאל | מאמר המדרש שיום החרבן מסתר ו
מהר"י מפעלוצא | התחזקות באמונה על ידי התבוננות בחסדי השם יתברך. ו
דברי אמונה | הרגשת האלקות היא האשר הגדול ביותר ו
זכרון יצחק | הודאת ישראל בחטא העגל במעלת הגדלה של משה רבנו .. ז
ברית שלום | סגלת זכרון יום המיתה ז
פני יצחק | רבוי ישראל ככוכבים בעולם הזה ז
חמוצי אפרים | ישראל נזונים בעולם הזה בשכר האמונה ח
מלא העומר | בין איש לאחיו הדרים יחדיו לא היה אפשר לברר על פי המון פורני לחם | פסק הדין על פי הכרת הפנים ח
בני יוסף | אלמלא חטא המרגלים היה נמחל חטאו של משה ח
דברי שלמה | נענש משה רבנו במי מריבה כדי שיבואו עמו לעתיד לבוא מתי המדבר ח
וינדבר משה | האמורים היו מראים עצמם כאוהבים לישראל ח
ויאמר שאול | כפיתת שרו של סיחון ט
מעשי צדיקים י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:

מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

בס"ד

קו מענה הלכה

02-803-9999

אב במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים

מתחילים את היום!

ישרות למיל האיש | להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

נושאים בפרשת דברים

תורה לשמה

חנוך בית יהודה

רבי יעקב צבי יאלעס זיע"א

עקר התוכחה והשפעה על הבריות היא על ידי למוד תורה לשמה בהתבודדות

שמעתי ממורי הרב הקסיד המפרסם

מוהר"י נ"י (החוה מלובלין זיע"א),

שזהו מה שאמר המשורר 'אשרי אדם עוז לו כף מסלות בלבבם' (תהלים פד ו), שבאמת התורה הזהירה על ענין התוכחה, והנה באמת אי אפשר לילך בשוקים ורחובות להוכיח בשער בת רבים, פי תורתו מתי נעשית.

גם, אם ילך בשוקים ורחובות יבלבל דעתו ויפסק מדבקתו ולא יוכל להוכיח באופן שיהיו דברים היוצאים מן הלב, ומזה ימשך שלא ישמע לו, כאשר החוש מעיד על זה מפמה מוכיחים שמוכיחים על זה האופן ולא נשמע דבריהם. וכבר אמרו (יבמות סה:) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כף מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע.

אמנם עקר התוכחה הוא – באשר ישב בחצרותיו ובטירותיו בבדידות וילמד תורה לשמה בשם כל ישראל, הנה בזה מכניס הרהור תשובה בלבבות בני אדם.

וזהו שנאמר 'אשרי אדם עוז לו כף' – שמקשר עצמו בו יתברך שמו על ידי התורה שנקראת עז כמו שנאמר 'ה' עז לעמו יתן' (תהלים כט יא), ועל ידי זה הוא עושה 'מסלות בלבבם' של אנשים. ועל כן פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, עד כאן דברי פי חכם חן. והבן זה פי המה דברים העומדים ברומו של עולם עמק עמק:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

תורה לשמה מביאה להכיר חטאיו ולחזור בתשובה

אמרו בגמרא (ברכות ה.) פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה. דלכאורה תמויה מה זה פשפש ולא מצא, הלא נראה לעין שלא למד.

אכן יבאר על פי מה שאומרים 'והאר עינינו בתורתך', שהאדם צריך ללמד

בפיו ובלשונו לדבר לשון הרע, שהוא חמור מכל העברות שבתורה, כמאמרם ו"ל (ערכין טז). שקולה לשון הרע כנגד עבודת אלילים וגלוי עריות ושפיכות דמים, ועל ידי זה היא חס ושלום בחינת חרבן הבנן חרבן העולם.

התורה היא רפואה שלא יגיע האדם ללשון הרע

והתקנה לזה שלא יפל ברע ולשון הרע היא על ידי התורה שהיא רפואה לכל, כמו שכתוב (משלי ד כ) ולכל בשרו מרפא, והוא אמרם ו"ל (ערכין טז:) מה תקנתן של מספרי לשון הרע יעסק בתורה, כמו שכתוב (משלי טו ד) מרפא לשון עץ חיים.

המתרפה מהתורה נופל בדברים בטלים ומדות רעות ומגיע ללשון הרע

כי כשהאדם מרפה את עצמו מן התורה חס ושלום והולך בטל, על ידי זה בקל הוא נופל חס ושלום בדברים בטלים, עד שנופל לכל המדות רעות כמו ליצנות ושקרים ולשון הרע וקנאת איש מרעהו, שזה היא בחינת חרבן העולם ושמות העולם חלילה, כמאמרם ו"ל (תנא"ר פי"ח) לא נחרבה ירושלים אלא על עון בטול תורה, כמו שכתוב (ירמיה ט יא-יב) על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתה.

ועוד אמרו רבותינו ו"ל (שבת קיט.) לא נחרבה ירושלים אלא על שבוז תלמידי חכמים, כמו שכתוב (דח"ב לו ט) ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים, ועל ידי זה מתעורר חס ושלום מלשינות וקטגוריא בעולם ורחמנא לצלן. אבל כשאדם עוסק בתורה אזי התורה היא רפואה לכל ומצלת אותו מכל רע, כמאמרם בנכות התורה יחזרו ישראל לאתריהון (ראה זוהר ח"ג רעח.).

גם למוד התורה צריך להיות לשם שמים

אמנם גם בעסקו בתורה יזהר מהיצר הרע, וצריך לראות שלמודו בתורה יהיה לשמה בלתי לה' לבד, ולא לשום פניה חס ושלום, ובכלאו הכי אין תורתו נחשבת לכלום כמבאר במקום אחר.

עיניו למטה ולבו למעלה

וזהו נרמז במאמרם ו"ל (יבמות קה:) המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, הינו שצריך האדם לתן עין השגחתו 'למטה'

באותו בחינה שיהיה כח בלמודו להורות לו דרך הישרה, ולעורר לבבו להעלות על זכרונו לתקן כל פגם וחטאים אשר עשה מעודו כל ימי חייו. וזהו שכתוב אלה הדברים אשר דבר משה (א א), 'דברים' הם דברי תוכחה, שיהיה כח בדברי תורה שלו להביאו לתוכחת מוסר.

וזהו שכתוב בפרקי אבות (פ"ו מ"א) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, רצה לומר לדברי תוכחת מוסר, דאם אינו לומד לשמה הנה דרך היצר הרע לסמות עיניו לבל ידע דרך נכחה ודרך ישר בעיניו. כמו שכתוב בפסוק (תהלים קיח ז) 'ה' לי בעוזי ואני אראה בשנאי', כי על דרך זה התפלל דוד המלך עליו השלום, שהשם יתברך יהיה בעזרו נגד היצר הרע המסמא את עיניו, ונראה לו שעושה הכל בדרך מצוה ואינו מבין שהוא עברה וכו'.

וזהו שאומרים 'והאר עינינו בתורתך', שעל ידי למוד התורה תאיר עיני לראות מה שפגמתי ועשיתי עד כה שלא כהגן. אבל בלמוד שלא לשמה, הנה איתא ובטל מדברי תורה, אף שהוא לומד בהתמדה הוא כמו שאינו כלל, כמו בחמץ שהוא בעין ומדאורייתא בבטול בעלמא סגי ואינו עושה פרות כלל, וזה שאמרו בגמרא יתלה בבטול תורה כמו שאינו כלל (פרשת שופטים ד"ה וקרא בו):

מגן דוד

רבי דוד מטאלנא זיע"א

מאמר המדרש שהתורה מרפאה הלשון

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וכו' אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע (א א-ב), ואיתא במדרש (תנחומא ב) אתמול אמרת 'לא איש דברים אנכי [וגו']' פי כבד פה וכבד לשון אנכי' (שמות ד י) והיום אתה אומר בן, אלא כשאיתה כבד פה שנה את התורה ותתפא, פי התורה היא רפואה לכל דבר.

פגם לשון הרע חמור מכל עברות שבתורה

הענין הוא על פי דרפנו, לרמז פאן דרך לעבודת השם יתברך שמו, פי כבד פה הוא מרמז למה שאדם פוגם חס ושלום

ועל ידי זה נחרבה ירושלים.

ולכן הזהירו מאד לעסוק בתורה, כי התורה היא רפואה לכל דבר, רק בתנאי שעסק התורה יהיה בבחינת קדש ברנ"ע, שיהיה בר לבב ובבחינת שפתייה נעות וקוליה לא ישמע (שמואל א' א ג), הינו שלא ירגיש בעבודתו לגרמיה רק לשמה בלתי לה לבדו.

ע"ד קדש ברנ"ע ראשי תבות עקב, רמז למה שפתייה (משלי כב ד) 'עקב ענוה יראת ה'', שצריך האדם להקטין את עצמו ולדע באמת איך שלא התחיל כלל בכל ימיו צדין לעבד את ה' כראוי, ועל ידי זה יוכל לעסוק בתורה ותפלה בבחינת שפתייה נעות, בדבקות אמיתית, בבחינת עבודה שבלב, ועל ידי זה נזכה לצאת מבחינת עקבים מדרגת התחתונים, ותתרום קרן הקדשה ותבנה ותכונן ירושלים, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

פרשת דברים

שכר עברה כנגד הפסדה. וזהו מול סוף, דהינו, כל דבר רע שתמצו לעשות, הביטו מה יהיה בסופו וכו'.

שיהיו פיהם ולבם שוים וישבו בבית הכנסת ובית המדרש

עוד אמר להם ולכן, בזה רמז להם שלא יהיה אחת בפיה ואחת בלבב, וזהו ולכן, לשון לבון ונקיות, שיהיו נקיים מבית ומחוץ, פמא ולבא פחדא שרין. וזהו רמזו במלת 'ולכן' עצמה, ד'לכ'ן' לשון לב, עוד, לבן עם שלש אותיותיו גימטריא 'פה', לרמז דצריך להיות הפה והלב שוין. וחסרות, רמז על בתי כנסיות הנקראים 'חסרות ה'', שיהיו שוקדים על בתי כנסיות ובתי מדרשות, וזהו עקר ביאת האדם לעולם, כי לא נברא כי אם לעבודתו יתברך.

רדיפת המון מבטלת את האדם מעבודת ה'

עוד אמר להם ודי זהב, דהינו שלא יהיו להוטים אחר קביצת המון, וזהו סבה לבטול עבודת ה' ותורתו, רק ישימו בטחונם בה' יתברך, ומה שישפיע להם יהיה בעיניהם רב וישמחו בו, וזהו מנוחה לעבודתו יתברך, כמאמר התנא (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר, השמח בחלקו. וזהו די זהב, דהינו, מה שמשפיע לכם ה' יתברך בזקב, אמרו די והותר, הן רב והן מעט,

לשון רבים, בבחינת רשות הרבים עלמא דפרנדא גשמיות העולם, שהאדם יוכל לפל בהם כגון לשון הרע ושנאת איש את רעהו.

וזהו 'על זה היה דנה לבנו', כי יש ענש גם אפלו על בחינת רוחניות כשאינו לשמה, 'על אלה חשכו עינינו', 'על אלה' שהיא רומז לבחינת גשמיות העולם שהאדם נופל בהם, על ידי זה 'חשכו עינינו', שעל ידי זה מתעורר מלשינות וקטגוריא בעולם, שעל ידי זה נחרב הבית על ידי קמצא בר קמצא (ראה גיטין נה:) וגזרות רעות מתחדשות בעולם.

הרמז בלשון פסוקי הפרשה

וזהו אלה הדברים, דברי תוכחות שהוכיח משה את כל ישראל, ואמר להם אחד עשר, רמז לבחינת קלפות וגשמיות העולם שהאדם נופל בהם חס ושלום, מחורב, שעל ידי זה נעשה חרבן העולם ושממות העולם, דרך הר שער, מקום ששעירים ירקדו שם (ישעיה יג כא) כנ"ל,

- בכל גשמיות העולם שיכול האדם לפל בהם אל כל רע, כמו ליצנות ולשון הרע וכדומה, ביט ויבין היטב מהו הסוף והתכלית של כל הגשמיות עולם הזה, הרי סופם להתבטל כלם.

'ולבו' למעלה, מרמז שאפלו ברוחניות כשאדם עוסק בתורה ותפלה, גם יסתכל ויתבונן שלא יהיה התורה והתפלה לגרמיה חס ושלום, כמו להתפאר וכדומה לאיזה פניה אחרת, רק יהיה לשמה באמת בלתי לה לבדו, וזהו 'ולבו למעלה', רמז למאמץ דע מה למעלה ממך (אבות פ"ב מ"א), שיהיה רק לשם השם כנ"ל.

באור הפסוק באיכה 'על זה היה דנה לבנו על אלה חשכו עינינו'

וזהו הרמז במאמר הכתוב (איכה ה יז) 'אוי נא לנו כי חטאנו על זה היה דנה לבנו על אלה חשכו עינינו', 'על זה' מורה על בחינת דבר, בבחינת העולם הבא בבחינת רוחניות, הינו כשהאדם עוסק בתורה ותפלה ואינו לשם שמים רק לגרמיה, 'על אלה', מורה על גשמיות העולם, כי 'אלה' הוא

בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולכן וחסרת ודי זהב (א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

משה רבנו מזכיר את ישראל להתקדש ולהדבק בקב"ה

אפשר לרמז, דכל המקומות האלה לרמז באו, וכמו שכתב רש"י זכרוננו לברכה דבזה הוכיח לישראל וכתבן ברמז מפני כבודן של ישראל, והשתא יש לרמז בהם רמזים [דכמה] פנים לתורה. והרמז הוא, דמשה רבנו עליו השלום בא להזהיר לישראל דברים שהם צריכים להתדבק בהם ולא לזוז מהם, מאחר שהם עם קדוש ובחר בהם מכל שבעים אמה, צריכים להתקדש כדי להתדבק בהקדוש ברוך הוא.

בתחלה הזהירם לקדש את הדבור

ואלה הם הדברים שרמז להם, תחלה אמר להם במדבר, לשון דבור, שצריכים לשמר פיהם מרע ומדברי הבאי ומדברים בטלים, דהוא עקר ושרש לקדשת הגוף, דאם אין פיו שמור, כל מה שיעשה בטל ומבטל, וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לד יג-יד) 'מי האיש החפץ

חיים אהב ימים לראות טוב, נצר לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה', לפיכך הקדים להם תחלה אזהרת הדבור:

אחר כך הזהירם להתרחק מן התאוות

אחר כך אמר בערבה, זה רמז להם על תאוות יצר הרע שהיא ערבה לאדם, שאם הלך האדם אחר תאוות נפשו במאכל ובמשקה ובמחשבות והרהורים רעים וכיוצא בזה, יצא מעל מלכות שמים, לפיכך הזהיר להם על התאוות, שהם ערבים לאדם לפי שעה ואחריתם מרים פלענה. וזה משמע ממלת ערבה, דמשמעותה כמו 'ערבה לה' (מלאכי ג ד) שהוא לשון ערבות, והפך בה ותמצא בה אותיות 'רע בה', דאין יוצא מתאוות יצר הרע רק רעה אחר רעה.

טהרת המחשבה וזכירת הפסד העברה

עוד אמר להם מול סוף, זה רמז להם דצריכים לטהר מחשבותיהם, ויהיו יודעים דתמיד הם נצבים נגד הידע ומפיר עד תכלית מחשבות בני אדם. וזהו מול סוף, דהינו, דעו שאתם עומדים מול הידע סוף כל דבר מראשיתו, כמו שנאמר (ישעיה מו י) 'מגיד מראשית אחרית'.

אי נמי מול סוף, כשתמצו לעשות שום דבר, דעו מה הפסד יצא ממנו, וכמאמר התנא (אבות פ"ב מ"א) והיו מחשב

הוא היא, 'נטלה מהם ונתנה לנו' – אזי ברור הדבר ש'אין מערער בדבר', ועוד זאת, ש'אינכם צריכים למלחמה' חס ושלום, ועד שאפלו אין צריכים ל'כלי זין', וזוהי במהירות ד'נפלאות' לגאלת כל הארץ, דבגן בית המקדש ודקבוץ גלויות – כל זה באפן של 'אחישנה', במהרה בימינו ממש (חלק לד עמ' 7-8):

ה' אלוקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב (א כ')

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זי"ע

הכלי עולם הזה חוצצים לפני עיני האדם שלא יוכל לקבל אור התורה והצדיקים, וכאשר יסור מהם יזכה לקבל האור

פרש רש"י מהו 'והנכם היום', הנכם משולים כיום, קצמים לעולם בחמה וכלבנה וכוכבים, כתיב (משלי ד יח) 'וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום', הינו כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשנה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה היא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש, על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת היום, רק מקצת מקצת עד שמתפשט על הארץ, כן הצדיק, הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים, והמניעה הוא גם כן מחמת הארץ המפסקת, הינו העולם הזה, כי בני אדם משקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק.

הוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא.) על פסוק 'מגלה עפיה' (זכריה ה ב), בד עיפת לה וכו', בד קלפית לה וכו', נמצא כל העולם פלו כזרת אחד משלש אלפים ומאתים בתורה, נמצא שהתורה גדולה ורחבה, רק שהצורת קטן, שהוא העולם, עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העולם הזה הוא רק זרת קטן נגד התורה, שהוא גדולה מאד ורחבה מני ים.

ולכאורה קשה, איך יוכל דבר קטן כזה, להפסיק ולחצץ בפני דבר גדול כזה שגדול כמה אלפים פעמים כמותו, כי כל העולם הזה פלו קטן מאד כנגד התורה שגדולה כנגדו אלפים פעמים.

אך הוא כמשל המובא, כמו מטבע קטנה, אם תחזיק אותה נגד עיניך ימנע מלראות הר גדול, אף על פי שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה, אף מחמת

להיות גם באפן טבעי, דכשיראו את בני ישראל עם כלי זין מוכנים למלחמה תפל עליהם אימתה ופחד וינסו מפני בני ישראל, אלא מוסיף – אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זין, כלומר, אין צריך להיות שום פעלה מצד ישראל להטיל אימתה ופחד על האויב, אפלו לא להראות את עצמם מזינים.

והנהגה כזו – שאין צריכים שום פעלה בדרך הטבע כדי לגרש את האמות מארץ ישראל – נשללה מבני ישראל תכף בשלות המרגלים (עוד קדם שחטאו בני ישראל, לאחרי שחורו המרגלים מתור הארץ).

כי עצם הדבר, שבני ישראל באו ואמרו 'נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ גו', הראה שדעתם שכבוש הארץ יהיה בדרך הטבע (שלא יזקיקו לשלח מרגלים כדי לדעת את הדרך אשר נעלה בה' וגו').

ומאחר שבני ישראל לא סמכו על הקדוש ברוך הוא שהוא יביא אותם לארץ ישראל באפן שלמעלה מהטבע (ויבטל אין צורך בשום פעלה טבעית), הרי זה גרם שגם כשהקדוש ברוך הוא עשה להם נסים בגרוש האמות מן הארץ, הצרכו לפעלה טבעית, על כל פנים לכלי זין, כדי להטיל אימתה ופחד על האויב.

וזוהי כונת תוכחת משה – איך שנהפכה ההנהגה מן הקצה אל הקצה, דתמורת זה שלא היו צריכים שום פעלה בדרך הטבע, אפלו לא ל'כלי זין', הנה האמות ערערו על ירשת הארץ (וכדמצינו ששלח אדם לא הניח את ישראל אפלו לעבר דרך ארצו והצליח), ועוד זאת שבני ישראל הצרכו ללחם עם מלכי כנען כדי לרשת את הארץ.

הוראה מעשית לזמננו

ומכאן הוראה לזמננו עתה: מקרא מלא דבר הכתוב 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' (מכה ז טו), ואם כן יש לומר, שגם הבטחת גאלת כל הארץ לגבולותיה בגאלתנו האחרונה היא דומה ל'כימי צאתך מארץ מצרים', שמצד הקדוש ברוך הוא תהיה באפן של 'אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה' ואפלו לא ל'כלי זין'.

אלא שזה תלוי בבני ישראל, דכאשר הם בוטחים בדבצי בהקדוש ברוך הוא, ועל אחת כמה וכמה שאין הם נמנעים לומר (גם בפני האמות) שהארץ היא נחלת עולם של עם ישראל, כי הקדוש ברוך הוא ש'כל הארץ של הקדוש ברוך

זהו עקר לעבודתו יתברך, כשתשמוחו בחלקכם:

אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע (א ב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע

ישראל מעלים את חיות הקדשה שיש בסט"א, ועל ידי זה מתבטל כחה

אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר כו'. ויבאר על פי פסוק (משלי כו ט) 'שמן וקטרת' כו'. הכלל יש בקדשה עשר ספירות, ונאמר (קהלת ז יד) 'זה לעמית' כו', רק שבקדשה כביכול הוא ונרמיה חד הוא, וזהו 'עשר ולא אחד עשר' (ספר יצירה פ"א מ"ד), אבל בסטרא אחרא כו', אף על פי כן לית אתר פנוי מניה, וצריך החיות מקדשה כחיה של מחט, ושם נקרא אחד עשר, וכנגדן אחד עשר סימני קטרת להעלות הסטרא אחרא החיות שלה אל הקדשה, ובה מביא בטל הסטרא אחרא.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר משה רבנו לישראל אחד עשר יום מחרב, כי הסטרא אחרא נקרא 'חורב', כלומר על ידי ישראל מעלים הכל אל הקדשה, וזהו 'אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר', כי יצר הרע נקרא הר, ונקרא שעיר, כמאמר חכמינו ז"ל (סוכה נב:) צדיקים נדמה להם כהר ורשעים נדמה להם כשערה, וזהו דרך הר שעיר, כלומר להעלות תאות היצר הרע עד קדש, עד הקדשה:

ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם (אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זין, רש"י) (א ח)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

כבוש הארץ היה אמור להתבצע בצורה נסית לחלוטין אלולא שלוח המרגלים

מאחר שהנסיעה מהר חורב לקדש ברנע היתה במהירות נסית שלמעלה מהטבע, מסתבר לומר, שגם בהקדוש 'ראה נתתי גו' באו ורשו' יש ענין של נס שלמעלה מהטבע.

ולכן לא הסתפק רש"י בזה ש'אינכם צריכים למלחמה', כי זה יוכל

אף על גב שהם גרמו שנשלים ממנו האלף אורות בכל ששת ימי השבוע, אף על פי כן מרב אהבתו את ישראל ברך אותם כנגד האלף אורות שלו.

דמה שאמר הכתוב יסר עליכם ככם אלף פעמים, כונת משה רבנו עליו השלום היא שיזכה כל אחד ואחד מישראל, שיזכה על ידי מעשיו הטובים, עד שיהיו לו אלף אורות כמו משה רבנו עליו השלום, וזה מורה הוראה עצומה שמחזיר להם אורותיהם בשבת בשמחה רבה. וברך אותם ואמר יהי רצון שכל אחד יחזיר ויזכה לאלף אורות כמו שזכה הוא.

הברכה על האורות ולא על רבוי הזרע וישראל לא ידעו שעל האורות מברך אותם רק על רבוי זרעם, ועל זה אמרו לו אתה נותן קצבה לברכותינו, והשיב להם זו משלי היא, אמר להם תדעו שעל האורות אני מדבר, שהפיתרים שלכם אני זכיתי בהם ונקראו שלי, והריני מחזירם לכם, ומוסיף לכם ברכה שיתרבו אורותיהם גם אתם עד שיהיה לכל אחד מכם אלף אורות כמו שיש לי אני, וזהו זו משלי היא, דהינו חזרת האורות שאני מחזיר לכם בכל שבת והברכה הזאת שהוספתי לכם עכשיו הכל משלי הוא, ומירי באורות, אבל הוא יברך אתכם ברבוי זרעכם כאשר דבר לכם:

אכל בכסף תשברני (ב כח)

פרדס המלך

רבי פנחס סאטנער מסטאניסלאב זי"ע

הלמוד מהכסף לענין שבירת התאוה

אכל בכסף תשברני. על דרך רמז, שעם הכסף תוכלו לשבר תאות האכילה, כמו שאתה מודה שהכסף וזהב, אף שהוא דבר נחמד בעיני האדם מאד מאד, מודה אתה שאין חשוב על האדם מצד עצמותו, רק מחמת שיכול לקנות ממנו אכל נפש להחיות נפשו ונפש בני ביתו. ואם חס ושלום רעב בעולם אזי הכסף לא יציל לשום מלאכה.

כמו שמצינו (גיטין נא.) גבי מרתא בת ביתוס שנטלה לכסף וזהב והשליכה לחוץ מחמת שלא מצאה לקנות שום דבר מאכל, כמו שנאמר 'כספם בחוצות ישליכו גו' כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ה' נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו (יחזקאל ז ט).

ה' אלמי אבותכם יסר עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א)

(א)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע

משה רבנו מחזיר הכתרים לישראל בכל שבת

כתב רש"י זכרנו לברכה, אמרו ישראל למשה רבנו עליו השלום אתה נותן קצבה לברכותינו, אמר להם זו משלי היא, אבל הוא 'יברך אתכם כאשר דבר לכם'. והקשי נראה לעין כל.

ואפשר לומר, דכשחטאו ישראל בעגל נטלו ממשה רבנו עליו השלום אלף אורות, ונטלו מישראל הכתרים שלהם ונתנו למשה, ובכל שבת מחזירים למשה רבנו עליו השלום האלף אורות שלו, והוא מחזיר גם כן בכל שבת לישראל הכתרים שלהם שנטלו מהם ונתנו לו, ומן הראוי כיון שעל ידי שחטאו בעגל הם שגורמו שנטלו אורות שלו ונטלו שלהם ונתנו לו, אף על גב דחוזרים לו שלו בשבת לא היה מחזיר להם שלהם. אמנם מאחר שהוא עבד נאמן ואינו רוצה להנות משל אחרים, כיון שחוזרים לו שלו הוא מחזיר להם שלהם.

וזהו שפרש רבנו זלה"ה (שער הכוונות, ענין מזמור שיר ליום השבת) ב'שמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו' (שחרי"ת יום ש"ק), דהינו ביום השבת שחוזרים למשה רבנו עליו השלום אלף אורות שנטלו ממנו בחטא העגל, הוא שמח בחזרתם ומיד מחזיר לישראל אורותיהם, שאומר לו שמחה גדולה יש לי במתנת חלקי שחזרה לי ואני רוצה עוד לעבב אורות של ישראל אצלי, וזהו 'שמח משה במתנת חלקו' דוקא, שחזרה לו ואינו רוצה להוסיף עליה מה שבקדו משל ישראל רק מחזירים להם, והטעם 'כי עבד נאמן קראת לו' ואינו רוצה בשל אחרים.

משה ברך לישראל שיזכו לאלף אורות כמוהו

והנה בשחזורים לו אלף אורות שלו שנטלו ממנו בדקדוק, מרב האמונה שיש בו ומרב עין טובה ולב טוב שיש לו על ישראל שהוא רוצה בקיומם ובהנאתם הרבה, שהרי מצינו שמסר עצמו עליהם למיתה, כמו שנאמר (שמות לב לב) 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא' וכו',

שהמטבע עומדת נגד עיניו, על כן חוצצת בפני ראית העינים עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים, כן כשמגיע ובא אל העולם הזה, נשאר שקוע שם בהבלי עולם ונדמה לו שאין טוב מזה, והעולם הזה הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומפלג של התורה, שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנ"ל, והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל כמוהו.

וזהו 'וארח צדיקים כאור נגה', 'כאור נגה' ממש, כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמניעה מחמת שהארץ מפסקת כנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש וכמשל הנ"ל, כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ, הינו העולם הזה, מפסיק מלראות אור הגדול שלהם, ואף שאורם גדול מאד, והעולם הזה כלו בכלל הוא קטן ופחות מאד נגד אורם הגדול, עם כל זה הוא מפסיק ומונע מלראות אורם, כמשל המטבע הנ"ל.

וכל זה מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצץ בפניו, עד שאינו רואה אור התורה והצדיקים, הגדול ממנו אלפים פעמים, אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהינו שישטח עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירום ראשו ויגביה עיניו, ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצץ, אזי יזכה לראות אור הגדול והמפלג של התורה והצדיקים.

כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העולם הזה והבלי כנ"ל, רק שעולם הזה עומד לפני עיניו ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש, העומדת בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' כנ"ל, אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותכף יראה הנה הגדול ממנו. כמו כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים המאירים בכל העולמות כלם באור גדול מאד, והבן.

וכן שמעתי בשם הבעל שם טוב שאמר – אוי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוצאים, והנה הקטנה עומדת בפני העינים, ומעכבת מלראות אורות גדולים (ח"א תורה קלג):

לבוש זה וללבוש לבוש אחר, כמו שנאמר ביהושע כהן גדול 'הסירו הבגדים הצאים' (זכריה ג ד), וכמו שאיתא בזהר שיש לבושי דקניא ולבושי מסאבותא כו'.

'לבושי טהרה' ולבושי קדשה'

והענין כי יש כתמים אשר יכול להעביר אותם על ידי כבוס, כמו טמאת קרי כו', והוא הנקרא 'לבושי טהרה', וכל טהרה הוא מקלל טמאה כו'. אבל יש עברות שפוגמים מאד עד שצריך להעביר הלבוש לגמרי, כמו שנאמר והסירה שמל"ת שבי"ה כו' (דברים כא ג), ולתן לו לבוש אחר. ונקרא 'לבוש קדוש' וכמו שנאמר 'ולבש אהרן בגדי הקדש כו' (ראה ויקרא טז לב).

ההבדל בין 'קדשה' ל'טהרה' | לבוש הצדקה מעלה יותר מלבוש התורה

כי ההפך שפין קדשה לטהרה הוא, שטהרה הוא מטמאה כו', וקדשה הוא בעצם כו' והוא על ידי צדקה כו'. כי לבוש אשר נעשה על ידי צדקה הוא הנקרא 'לבוש קדוש', וגם על ידי תורה נעשה בחינת לבוש כמו שנאמר 'עטה אור כשלמה כו' (תהלים קד ב), ונקרא גם כן לבוש קדוש, וכמו בתורתו של רבי מאיר היה כתוב פתגום אור באלף (בר כ יב), שלא הסתיר כלל, מה שאין כן בתורה שלנו האור האלקי גנוז בתוכה. אבל הלבוש דצדקה הוא יותר נעלה מלבוש דתורה.

וזהו 'ושביה בצדקה', שנשמות שהם בשביה ממש, בחינת 'לבושי מסאבותא', צריך להעביר הלבוש זה ולתן לבוש אחר, והוא דיקא על ידי מצות הצדקה כמו שנאמר 'ולבש צדקה כו' (ישעיה נט יז), כי על ידי הצדקה שמחיה העני בפעל ממש מממונו, ולא דיקא צדקה רוחנית, הינו שמגיר את הגר או שעושה פעל תשובה כו', רק שמחיה אותו מממונו, אזי מחיים אותו גם כן מלמעלה.

כמו למשל אם הורג נפש אזי חייב הוא גם כן הריגה, כמו כן כשמחיה לעני אזי מחיים אותו מלמעלה ומעבירים ממנו לבושי מסאבותא ונותנים לו לבוש אחר.

וזהו 'ושביה בצדקה' דיקא, כי מעלת הצדקה הוא הגבה למעלה, כמו שנאמר 'בצדקה תכונני' כו' (שם נד יד), וכמו שנאמר 'ויהי נעם ה' עלינו ומעשה ידינו פוננה עלינו כו' (תהלים צ יז) 'נעם' הוא פנימיות עתיק שיהיה לעתיד לבא,

ישראל, ונעלה חלילה איזה מורא ומגור מסביב על ראשו, אזי 'בעת ההיא לאמר' יענה ויאמר לנפשו, 'עניף הראת את כל אשר עשה כו', כן יעשה ה' לכל הממלכות' כו', ואז ממילא 'לא תיראום' כו', ויצא הפחד מלבך, ויתחזק בטחונך, וזה יהיה בכסף:

הפטרה

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה (ישעיה א כו)

מאמרי אדמו"ר האמצעי

רבי דב בער מליובאוויטש זי"ע א

'ושביה' נשמות השבויות בסטרא אחרא

הנה 'ושביה' הוא נשמות אשר בתוך השביה, ונקרא בזהר (ח"א עה.) ב'רשו נוכראה', כמו שנאמר 'לא אדנים לאלה' (מלכים א' כב יז), וכמו שנאמר 'בעלוננו אדנים וולתך כו' (ישעיה כו ג).

משל מרב ותלמיד

והענין יובן על פי משל הרב המשפיע איזה שכל לתלמיד, וכשהתלמיד מבין קצתו ואינו מבין לאשורו אזי נתעורר רחמי הרב להתלמיד ומשפיע לו עד שיבין השכל. אבל אם התלמיד אינו מבין כלל ומתחיל לבכות, אזי נתעורר רחמי הרב יותר מערף ההשפעה אשר יוכל לקבל.

פדית הנשמות על ידי צדקה

וכמו כן יובן בעבודת ה'. שמה שנאמר 'ציון במשפט תפדה', שאין בו מתם, ולכן יש פצע וחבורה כו', והרחמנות שנתעורר על זה הוא כמשל התלמיד שמבין קצת כו', והינו שיש בחינת תם אבל אינו בחינת תו"ם כו'. אבל 'ושביה' הוא נשמות שהם ברשו נוכראה ממש, הפדיה הוא על ידי צדקה דיקא.

טעם הדבר

והענין הוא, כי בחינת מוח ולב שהיה באיזה תאנה רעה, אזי על ידי מרירות עצום והתעוררות רחמים אזי נלקח התאנה וזה כו'. אבל מה שעשה עברה בפעל ממש לא יתקן על ידי מרירות, כי מאחר שהמשיך לבוש רע על נפשו [נראה שחסר כאן איזה תבות]. כמו למשל שבלתי אפשר שכל ידי מרירות מעמקא דלבא יגהה הכתם שבגדו כו'. ולכן צריך להעביר

כמו כן האכילה לא תהיה חשוכה על האדם מצד עצמותה, שימלא בטנו בתאות אכילה ושתיה, רק לקיום נפשו שיוכל לעבד את הבורא ברוך הוא באותו חיות, כי אם אינו עובד את הבורא ברוך הוא וברוך שמו, שבשביל זה היה עקר בריאתו, למה לו האכילה והשתיה והחיות שלו, אם אינו עושה בזה רצונו יתברך ונחת רוח לעבדו, ומוטב הוא שתבקע כרסו ברעב ואל יהיה רשע שעשה אחת בפני המקום.

וזהו אבל בכסף תשבירני, רצה לומר מן הכסף תוכלו לשבור גם כן האכל, שלא לאכל רק לקיום הגוף שיוכל לעבד את בוראו יתברך, ודו"ק:

ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמר עניף הראת את כל אשר עשה ה' אלהיכם לשני המלכים האלה כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה לא תיראום כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם (ג כא-כב)

אמרי ברוך

רבי ברוך מוויז'ניץ זי"ע א

סגלה להנצל מצרה שיזכיר האדם טובות שארעו לו בעבר ויתחזק שגם בעת יושיע לו הבורא

ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמר עניף הראת את כל אשר עשה ה' אלהיכם לשני המלכים האלה כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה לא תיראום כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם.

ונראה משום דמורא עלה על ראש משה רבנו עליו השלום, פן ירף לבב יהושע והעם בראותם את הל"א מלאכים הגבורים והעצומים ויבואו חס ושלום לידי עצבות, ואין השכינה שורה מתוך עצבות, וממילא לא תעשינה ידיהם תושיה במלחמה, ויהיה חס ושלום חלול השם.

והנה יש סגלה מפי צדיקים מפרסמים, אשר בעת צרה רחמנא לצלן, יזכר האדם לעצמו את אשר כבד עבר עליו כזאת וכזאת והשם יתברך ברכ רחמי היה לו למגן ומושיע, אם כן בודאי גם בעת יוציאהו מצרה לרחוקה, ויתחזק נפשו בבתחונו, וישועתו קרובה לבוא.

אשר לזאת גם כן פקד משה רבנו עליו השלום את יהושע, דכשיבוא לארץ

הרוצה באמת ובתמים לבטח בה' מסייע
לו השם יתברך בלי ראיות ומופתים

אמנם לעצות אלה זקוק האדם כאשר הוא מחפש בעצמו הדרך לאמונה, אבל האמת היא דכמו שבמצות מעשיות נתנה הבחירה ביד האדם לקימן על ידי עשיתו, כמו כן במצות האמונה והבטחון בה' יתברך, מאחר שגם היא מצוה ממצות התורה, נתנה הבחירה ביד האדם לקימה, וכאשר האדם רוצה באמת ובתמים להאמין בה' ולבטח בו, ממציא השם יתברך האמונה בלבד ואין הוא זקוק לראיות ומופתים:

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

הרגשת האלקות היא האשר הגדול ביותר

עוד יש לפרש, ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר (ב ו), זה גופא ש'ה' אלהיך עמך, שאתה מרגיש אלקותו יתברך שהוא אלקיך ויש לך פטרון גדול ונוכח, לא חסרת דבר, אז מה חסר לך עוד, הלא זהו האשר היותר גדול עד שכל חפצך לא ישנו בה (עין אור החיים ואתחנן ד"ה בכל לבך, וד"ה והיו הדברים).

מעשה באחים הקדושים הרבי רבי שמעלקע ובעל ההפלאה זיע"א והרבי רבי זושא זיע"א

וכידוע שהרב הקדוש רבי רבי שמעלקע ואחיו בעל ההפלאה זיע"א שאלו את הרב המגיד הרבי רבי פער זיע"א שיבאר להם מה שאמרו חז"ל (ברכות נד.) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ואמרו שם (ב ו) דהינו לקבולינהו בשמחה, ולכאורה האיד זה אפשר באמת לאמתו בלי להונו את עצמו, דהלא אי אפשר לדמות את מי שמענה בצרות רחמנא לצלן למי שיש לו כל טוב עשר ובנים וכו'.

ואמר להם שיפנסו לבית המדרש וישם יושב תלמיד אחד וישאלו אותו, וזה התלמיד היה רבנו רבי זושא זיע"א, וענה להם שאינו מבין למה שלחם רבו הקדוש אליו, מפנין שלא היה לו שום רעה מעולם. וידוע שהדחקות שלו היה נורא מאד ועם כל זה לא ידע כלל מהו רע, כי ידע שה' אלהיו עמו וזהו לו האשר היותר גדול:

באב הוא משום דאז נטלו ישראל אפוכי על כל עונותיהם, וזה נשאר לדורות, ובכל שנה באותו זמן מתעוררת פפרת עונות, אבל צריכים פלים על מה לחול, וזהו הצום. ועל כן לטובה מפרסם הזמן - כדי שישאר בו הרשימו, אבל לרעה חס ושלום אין הפונה שישאר הרשימו על כן אינו מפרסם את הזמן (במדבר תרע"ה):

• חזק ונרתחזק •

מהר"י מפעלזא

רבי יהושע מפעלזא זיע"א

התחזקות באמונה על ידי התבוננות בחסדי השם יתברך

ואת יהושע צייתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל אשר עשה ה' אלהיכם לשני המלכים האלה כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה (ג כא). ודקדקו המפרשים, שאין מזכר בפרשה הזאת שום ציווי. והענין הוא, דהנה יש כמה מצות פרטיות שעקרם הוא האמונה, ועל פי האמת כל המצות כלן תלויות באמונה.

ופעם בא אדם אחד לפני אדוני אבי ו"ל והתחנן לפניו שיתפלל בעדו שהשם יתברך יעזרונו בענין האמונה, והשיבו כבוד קדשת אדוני אבי ו"ל: דכאשר נתבונן נראה שבכל עת אשר אדם מישאל מתחנן לפני ה' יתברך, עונה לו השם יתברך בכל הענינים וממלא משאלותיו, ועל ידי זה יוכל כל אחד מישאל להתחזק באמונה ובבטחון בה' יתברך בכל עניניו, הן בחפצי שמים, והן בעניני עולם הזה.

וזו פונת הכתוב ואת יהושע צייתי בעת ההוא וגו', עיניך הראת את אשר עשה ה' וגו' כן יעשה ה' לכל הממלכות וגו', דעל ידי שאנחנו רואים שהשם יתברך פבר עזר לנו כמה פעמים, יכולים אנו לחזק עצמנו באמונתו יתברך לשום בטחוננו בה' גם להבא שברדאי יעזר לנו בכל הענינים, וזה היה הצווי ליהושע, שיתחזק בבטחוננו בה' שיעזר לו לכבש את הארץ, כאשר צוה השם יתברך למשה רבנו (שם ג כח) יצו את יהושע וחקקהו ואמצהו וגו'.

הוא דיקא על ידי מעשה ידינו שהוא מצות הצדקה כו' וד"ל (תקע"ז עמ' רנ-רנד):

תשעה באב

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

יש לעשות הכנה לבנין בית המקדש

יש לנו לידע כי גם בזמן בית המקדש היו צריכין יגיעה רבה לראות הפנימיות. לכן צריכין להכין עצמנו להיות מוכנים לבנין בית המקדש, ולא לבקש בנין בית המקדש בלבד. והראיה, כי התורה היא אצלנו, והיא למעלה יותר מבית המקדש, ומכל מקום אין יכולים לבוא אל קדשה הפנימיות שבתורה, רק על ידי יגיעה רבה מאד. וכן היה בית המקדש חיצוניות ופנימיות כנ"ל וכו' (חנוכה תרמ"ב):

שם משמאל

רבי שמאל מסוכטשוב זיע"א

מאמר המדרש שיום החרבון מסתר

במדרש רבה (א א): 'צדקתך כהררי אל' (תהלים לו ז), צדקה שאתה מביא על העולם מפרסמת פהרים הללו, משפטיך תהום רבה וכו', מה תהום פסתר אף משפט שאתה מביא פסתר. ביין שחרבה ירושלים בט' באב חרבה, וכשמראה ליחזקאל הוא מראה לו בכ' בחדש, למה, שלא לפרסם באיזה יום חרבה, אבל מי שהוא בא לגדל את ישראל, מפרסם איזה יום איזה מקום וכו'. ויש להבין מה נפקא מנה ומה תועלת בזה.

לא תקום פעמים צרה - מהצרה לא נשאר רשם בזמן

ונראה דהנה איתא בספרי כבוד קדשת הרבי מלובלין זצלה"ה בפסוק (נחום א ט) 'לא תקום פעמים צרה', הינו דמפל הנסים והישועות שהיו לישראל נשאר הרשימו בזמן, ובכל שנה כשמגיע הזמן הנה מתעורר הענין ההוא, כמו בפסח זמן חרותנו מתעוררת חרות, אבל חס ושלום מהצרה לא נשאר רשימו בזמן, וזהו 'לא תקום פעמים צרה'.

הצום הוא 'כלי' לכפרת עונות' המתעוררת בכל שנה ביום זה

וכבוד קדשת אבי אדמו"ר וצ"ל הוסיף לאמר, דכל ענין הצומות ותשעה

אוצרות גאוני הדורות

ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א א)

זכרון יצחק

רבי יצחק הונגלונטר זצ"ל

הודאת ישראל בחטא העגל במעלת הגדלה של משה רבנו

פרש רש"י וזה לשונו: 'וחצרות' במחלקתו של קרח כו', 'ודי זהב' הוכיח על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, עכ"ל. והעירו המפרשים הלא מעשה העגל היה קודם למחלקת קרח ועדתו, ומדוע הקדים משה את המאחר.

ונראה דהנה כל מחלקת קרח ועדתו היה באמרו כי אין מהראוי שיטול משה עטרה לעצמו להיות מלך על ישראל, כי גם להם לב נבון כמוהו, וכמבאר בפרשת קרח (טו ג) שאמרו 'רב לכם כי כל העדה כלם קדשים וגו' ומדוע תתנשא וגו'.

והרי עקר חטא העגל היה בעבור אשר לא בא משה למועד אשר דבר אתם, ולכך אמרו לאהרן (שמות לב א) 'עשה לנו אלהים וגו' כי זה משה האיש וגו' לא ידענו מה היה לו, כמבאר בפרשת כי תשא. ואם כן אם עלה על דעתם כי אין צריכין למשה בעבור כי גם אתם צל החכמה, הרי לא היה מקום לעשות העגל, אף כי לא בא משה להורות להם הדרך אשר ילכו בה, ויהי אמרו כי שקולים המה כמשה, ועל כן הקדים משה להוכיח את ישראל על מחלקת קרח ועדתו, ועל ידי זה הגדיל להם אחר כך את עון העגל אשר עשו.

הצדיקים נדונים אף על העברה הראשונה

ובדרוש אמרתי עוד בישוב ענין הנזכר, דהנה הבאתי בחדושי פרשת בראשית (אות י) בשם הגאון בעל משען המים, שכתב דאף דאמרינן בש"ס דיומא (פז:) אדם עובר עברה פעם ראשונה מוחלין לו, הינו מצד הרחמים, אבל מצד הדין אין מוחלין לו. וכתבתי בחדושי בפרשת כי תשא (אות ד) דלפי מה שכתב השל"ה בפרשת בראשית (חלק תורה אור) דהצדיקים ובני עליה הם נדונים במדת הדין, אם כן לצדיקים

ובני עליה אין מקום למחל עונם אף בפעם ראשונה.

ולפי זה עולה על נכון, דמתחלה לא רצה משה להוכיח את ישראל על עון העגל, כי יהיה להם מקום לומר כי לא היו במדרגות הצדיקים ובני עליה, ואם כן הלא נמחל להם עון העגל, דבפעם ראשונה מוחלין להם. על כן הקדים משה להוכיח על מחלקת קרח, ושם אמרו למשה ולאהרן 'רב לכם כי כל העדה כלם קדשים וגו', ואם כן הרי אמרו שהם במעלות ומדרגות הצדיקים, ואם כן הרי הם נדונים במדת הדין, ובעבור זה היה מקום להוכיחן אחר כך על מעשה העגל, אחרי שלא היה מקום למחל להם מצד הדין וכדאמרן.

בריתי שלום

רבי פינקס שטיינר זצ"ל

סגלת זכרון יום המיתה

איתא בנודע ביהודה לרמז על הפסוק (בראשית כט ה) 'הידעתם את לבן', כלומר לבן זו התכריכין שהם לבנים, ומרמז בזה הפסוק שצריכים תמיד לזכור את יום המיתה.

ויש לפרש כאן בפסוק, הצדיקים שהם יודעים שהעולם הזה אינו עולם האמת, כי אם תצרות ופרוודור, כדאיתא במשנה (אבות פ"ד מט"ז) 'התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטורקלין', ממילא יש להם די זהב וקסף במה שנתן להם הקב"ה, שפרוודור אין צריכים שיהיה יפה מאד הבית מלא זהב וקסף, שזו אינה דירת קבע אלא דירת עראי ותצרות, ומטעם זה יש להם לעולם די במה שנתן להם הקב"ה.

אבל הרשעים שאינם מאמינים בעולם הבא, הם אומרים שעולם הזה הוא העולם האמת, על כן אין להם לעולם די במה שנתן להם הקב"ה, כי בדירת קבע צריך להיות יפה מאד, ובשביל זה מבקשים לעולם יותר ממה שיש להם, כי אם יש לו מנה רוצה מאמים.

וזהו מה שאמר הכתוב לבן, כלומר אם

אתם זכורים תמיד את התכריכים שהם לבנים, כלומר את יום המיתה, ותצרות, שהעולם הזה אינו אלא חצר בפני עולם הבא, אז יהיה לכם די זהב.

והנכם היום ככוכבי השמים לרב (א י)

פני יצחק

רבי יצחק פראנקס זצ"ל

רבי ישראל כוכבים בעולם הזה

קשה 'תבנת' היום, והנה ליה למימר 'והנכם ככוכבי השמים'. ותו מאי 'לרב' דקאמר, לשתק קרא ולימא 'כוכבי השמים', וממילא שמעינן שהם רבוי עצום, ומדקאמר 'לרב' הלא דבר הוא.

ואולי יתכן על מה שאמר בילקוט (תהלים רמז תתעט) משם הספרי, זה לשונו: 'שיר למעלות', המעלות אין בתיב כאן אלא 'למעלות', למי שעתיד לעשות מעלות לצדיקים לעתיד לבוא זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו, ולפי שזו למעלה מזו שומע אני שיש ביניהם איבה ושנאה וקנאה ותחרות, תלמוד לומר 'ומצדיקי הרבים ככוכבים', מה הכוכבים אין ביניהם שנאה וקנאה ותחרות, כך הצדיקים לעתיד לבוא, ומה הכוכבים אין דומה אורו של זה לאורו של זה, כך הצדיקים, עין שם.

אם כן אמור מעתה זה אמר משה לישראל, והנכם היום ככוכבי השמים לרב, לומר כי מה שאני ממשיך להם ככוכבים הינו 'לרב' דייקא שאתם ששים רבוא, אבל לא לענין מעלת הכוכבים דאין בהם שנאה וקנאה כו' ושאינו אורו של זה דומה לאורו של זה, כי מעלות הללו אין אתם זוכים היום דייקא אלא לעתיד לבוא.

ולזה אמר והנכם היום, למעוטי לעתיד לבוא שאתם נמשלים ככוכבים סתם, והינו ב' המעלות דאין בהם קנאה שנאה, ושאינו אורו של זה דומה לאורו של זה, אבל היום ככוכבי השמים לרב דייקא, שאתם ששים רבוא, נמצא שלזה אמר 'היום' ואמר 'לרב' להורות כדאמרן.

ריתחא שהיה עליהם, וזה שפיר 'בגללכם', הינו בשביל שהיה עידן ריתחא [מחמת חטא המרגלים].

דברי שלמה

רבי יוחנן קירשבוים זצ"ל

נענש משה רבנו במי מריבה כדי שיבואו עמו לעתיד לבוא מתי המדבר

המפרשים הקשו הלא משה רבנו ע"ה לא נענש בשביל המרגלים, כי אם בשביל מי מריבה.

ולי נראה לפרש, לפי מה שמזכר במדרש ואיתחנן (רבה ב ט), ש'להכי קצף ה' על משה ואהרן במי מריבה, כדי שיקבר במדבר ויביא עמו לעתיד כל בני ישראל אשר מתו במדבר, וזהו הפרוש 'ויתא ראשי עם', ומייתי המדרש שם משל על זה.

ואם כן לפי המדרש, אם לא בשביל הטעם הזה היה נכנס משה לארץ ישראל, דאף דחטאו במי מריבה, מפל מקום הא אפרו חז"ל (ר"ה יז). 'למי נזשא עון', למי שעובר על פשע, והמעביר על מדותיו מוחלין לו עונותיו, ואין לה מעביר על מדותיו יותר ממשה רבנו ע"ה, אף לטובתן של ישראל קצף עליו למען דור המדבר יביא עמו לעתיד.

וזהו הפרוש גם בי התאנה ה' בגללכם, פרוש 'בגללכם' לטובתכם, כדי שתבואו לעתיד עמדי, וזה היה בחטא המרגלים, כי אם לא זה היו הם נכנסין לארץ ומשה עמהם.

ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים (א מד)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

האמורים היו מראים עצמם כאוהבים לישראל

יש לפרש כפילות הלשונות, כי היו מראים נגד ישראל פאוהבים, ויצאו לקראתם כיוצא לקבל פני רבו ואוהבו, ואחר כך וירדפו אתכם, ועל זה המשיל כאשר תעשינה הדברים שמראים דבש לבני אדם ואחר כך נותנת עקץ.

אצלו, לזה לא הוכיח במן, לכן אמר וישפטם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו, במשפטים, שלא נתנו לברר על פי המן, כי במה שדרין יחדיו אין מזה אות.

לא תכירו פנים במשפט בקטן בגדול תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא (א יז)

פרורי לחם

רבי אשר אנטיל יהודה מילר זצ"ל

פסק הדין על פי הכרת הפנים

ויש לומר דהנה הספרים הקדושים כתבו דאם האדם חוטא אז חטאו נרשם על מצחו, וכן המצות שעשה, ומעתה אמר הקרא לא תכירו פנים במשפט, דהינו לדון ולהכיר על הפנים ומצחו של בעלי דינין מי הצדיק ומי הרשע, אלא פקטו וכגדול תשמעון לא תגורו מפני האיש, דהינו מפניו ממש של האיש, שתראו על פניו ועל מצחו שהוא נקי וממילא תיראו לחיבו, כי המשפט לאלקים הוא, רצה לומר משפט זה להכיר ולדון על פי ראית הפנים לאלקים הוא דייקא ולא לבני אדם קרוצי חמר, כי התורה לא בשמים הוא.

גם בי התאנה ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם (א יח)

בני יוסף

רבי יוסף בנימין רייך זצ"ל

אלמלא חטא המרגלים היה נמחל חטאו של משה

קשית המפרשים ידוע, הלא הגזירה שלא יבוא משה לארץ ישראל לא היה בימי המרגלים, אלא אחר כך במי מריבה, ומפני מה אמר 'בגללכם'.

ואפשר לומר על דרך אמרם ז"ל במנחות (מא), דאעשה לא מענשו רק בעידן ריתחא, ואמרו ז"ל (תענית ל:) על פסוק (כ טז) 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וגו' וידבר ה' אלי, אלי היה הדבור, שכל ל"ח שנה שהיו ישראל נזופין לא נתחזד עמו הדבור בלשון חבה, מפני שהיה חרון אף על שונאי ישראל, וזה היה על ידי חטא המרגלים.

וזה שאמר משה גם בי התאנה ה' בגללכם, דעקר חטא משה לא היה רק מה שעבר אעשה, דהקב"ה אמר לו 'ודברתם אל הסלע', והוא לא כן עשה, ואעשה לא היו מענישין אותו רק בעידן

ה' אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלה פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א יא)

חמודי אפרים

רבי חיים אפרים באלאיטי זצ"ל

ישראל נזונים בעולם הזה בשכר האמונה

נראה לי לפרש על דרך שכתב הגאון מו"ה העשיל זצ"ל, על הא דאיתא במדרש כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה הוא בשביל אמונה, משום דהמפרשים מקשין למה לא משלם הקב"ה שכר מצוה בהאי עלמא, הא כתיב בתורה 'ביומו תתן שכרו' גבי פועל, ועובר על 'לא תלין פעלת שכיר' (ויקרא יט יג).

והרצו דקיימא לן (ב"מ קיא) בשוכר את הפועל על ידי שליח אינו עובר משום לא תלין, והתורה נתנה על ידי שליח, זה משה רבנו ע"ה, משום הכי אינו עובר. ואיתא במסכת מכות (כג) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, ואם כן אתי שפיר דכל מה שישאל אוכלים בעולם הזה הוא בשכר אמונה, ולא נתן על ידי שליח אלא הקב"ה בעצמו, ומחייב לתן שכרו מיד ביומו, עכרפח"ח.

ומעתה אפשר לומר דזה כונת הקרא ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלה פעמים, דלכאורה יקשה אם יתרבו כל כך אלה פעמים מהיכן יזונו, ועל זה אמר ויברך אתכם כאשר דבר לכם, הינו בשביל אמונה 'אנכי' ולא יהיה לך, אשר דבר בעצמו לכם יצו ה' את הברכה באסמיתכם, כי מחייב לתת לכם בשביל זה שכרכם בעולם הזה.

שמע בין אחיכם וישפטם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (א טז)

מלא העמר

רבי אריה ליב צינץ זצ"ל

בין איש לאחיו הדרים יחדיו לא היה אפשר לברר על פי המן

אפשר הלשון שמע בין אחיכם, על פי מה שאמרו חז"ל (יומא עה) שמשה היה דן על פי המן, זה אמר עבדי גנבת כו', אמר להם משה לבקר משפט, למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון, בידוע שזה גנבו כו'.

ואולם בין איש ובין אחיו שהיו נזונים יחדיו בתפיסת הבית, אם כן אין הפרש במקום שירד המן, וכן בין גרו שדר

**ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון
האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו
מלחמה (כ ד)**

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

כפיתת שרו של סיחון

אפשר רמז למה שמבאר ברז"ל

(ילקוט"ש רמז תסד) שהראה הקב"ה
למשה רבנו ע"ה שרו של סיחון
וידו כפותה, ואמרו ז"ל (שמו"ר ט
ט) כשנפל השר נופלת האמה, כמו
שנאמר (ישעיה כד כא) 'יפקד ה' על צבא
המרום וגו'.

וזה שאמר החל רש אותיות שר,

ורצה לומר כיון שתחלה נכנע
השר ונעשה רש כמשמעות 'רש',
או רצה לומר ונתחלל שר ונעשה
רש, על ידי זה והתגר בו בסיחון
מלחמה, כי וכשל עזר ונפל עזר (ישעיה
לא א).

מעשי צדיקים

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם
ואשימם בראשיכם (א יג)

לפני התגלותו היה הרה"ק רבי דב בער
ממעזריטש זיע"א עני מפלג, זוגתו

הצדקנית היתה הולכת בין הבתים כדי
ללוש עסות בצק ללחם ותמורת כך
קבלה מספר פרוטות, וכן לאחר שאפו
את הלחם, היו מעניקים לה חתיכת לחם.

פעם ארע שלא הזמינו אותה לאף מקום,
ואותו היום נשאר הבית ללא פרור
לחם, בנם הקדוש רבי אברהם זיע"א
אשר לימים התפרסם כרבי אברהם המלאך,
היה עדין ילד קטן הלומד בחדר, ואותו
היום שלא היה לחם בבית, הוא הלך
לבית תלמודו ללא אכל.

גם כשחזר מלמודו ולא היה לו מה
לאכל, הלך הילד לישן כשהוא רעב
ומאומה לא בא לפיו בכל היום, למחרת
בבקר חזר ונשנה הדבר, לא הזמינו אותה
לשום עבודה, וכך לא היה לחם בבית
כל היום וכשחזר מלמודו הלך לישן
כשהוא רעב.

נכנסה הצדקנית לבעלה הגדול ואמרה
לו שזה היום השני שהקטן לא
אכל כלום, וגם כעת אין בידיה מה
להאכילו, כאשר שמע הרבי את דבריה
זלגו עיניו דמעות, ואותה שעה נעשה
רעש למעלה והיו בדבר מימינים
ומשמאילים.

המיינים טענו להגנתו שאמנם צריך
להצטער ולבכות כאשר
שומעים שתניוק יהודי לא אכל יומים,
והוא נאלץ ללכת ללמד כשהוא רעב,
ומאידך המשמאילים אמרו שבכה רק
בגלל שהוא בנו יחידו, כך שבכה והצטער
על גשמיות, אלו היה זה תניוק אחר,
הוא לא היה מצטער כל כך.

בין דין של מעלה דנו בדבר, ויצא הפסק
מלמעלה שבתור ענש עליו להתגלות,
כאשר נודע לו על הפסק נענה ואמר
לבני ביתו, מה שהיה לנו הפסדנו כבר,
כלומר לעבד את ה' בהצנע בעונותינו,
אבל מעתה לחם לאכל יהיה לנו.

אותה שעה היה הרבי לאחר התפלה,
והוא כבר חלץ את התפלין של
ראש והניחו בנרתיק, כאשר חלץ את
התפלין של יד והניחו בכיס, מצא שם
מטבע, נענה ואמר שזה מעשה נסים
ואין להנות מזה, אבל לבני ביתו שלא
ידעו אמר שיש איזה מטבע בבית, היא
לקחה את המטבע כדי לקנות לחם עבור
הילד, ומאז החל שמו להתפרסם ברבים.
(ליקוטי ספורים)

ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים
ואתן אותם ראשים עליכם שרי אֱלֹפִים ושרי
מאות ושרי חמשים ושרי עשרות ושרים
לשבטיכם (א טו)

סדר יומיו של רבנו חיים פאלאג'י זיע"א
שמש כאב"ד וכחכם באשי בעיר
איזמיר היה עמוס ביותר, מדי יום הרגע
שהגיע לביתו, קדמו את פניו המון עם
לדיני תורה ולבוררות, להתייעצויות
ולשאלות בהלכה.

הרב קבל את פני כלם בסבלנות ומאור
פנים, כביכול היה כל אחד היחיד
שהמתין לו ובקש לשמע את דעת תורתו
הקדושה, שמע ושקל פסק ויעץ הורה
וברר, רק כאשר האחרון שבהם הלך,
הגש לפניו התבשיל.

אלא שאז נפתחה הדלת ויהודי נוסף
נכנס, הרב בטבעיות הורה לסלק
את הצלחת כאלו סים זה עתה לאכל,
הלה שאל את שאלתו וקבל תשובה,

והצלחת שבה למקומה, כך היתה מובאת
ומסלקת, מגשת ומוסרת, עד שהשתרר
שקט ואיש לא בא.

הרב סים לאכל את התבשיל שהתקור
בינתיים וטעמו פג, אך כשסים לאכל
תמה, איך זה שאיש לא הפריע באמצע
ארוחתו, ואז גלה בנו את הסוד, אשה
באה ובקשה לשאל שאלה, אבל אמרתי
לה שאתה אוכל עתה ותבוא בשנית.

"מי האשה", שאל הרב, "אחת מקצה
העיר, ושאלה פעוטה לה בדיני
כשרות", קם הרב, לבש את גלימתו,
ואמר לבנו "בוא נלך", "לאן", שאל הבן,
"אל האשה", ענה הרב, "אתה כדי להתנצל
בפניה, ואני כדי לענות על שאלתה".
(נפלאות הצדיקים)

ואצנה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין
אחיכם ושפטם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו
(א טז)

באחד מבקוריו של רבי אריה לוי זצ"ל
בבית רבי יצחק זאב סולבייצ'יק
מבריסק זיע"א, הוא ספר לרב מבריסק
כי יש עמו העתק מהאגרת שכתב רבי
שלמה קלוגר זצ"ל לבני קהלת ברוד
בעת שנפרד מהם, אחר ששמש אצלם
ברבנות במשך ארבעים ושמונה שנה.

התרגש הרב מבריסק לשמע הדבר ובקש
לקרא את המכתב המיוחד,
כשקבלו, התישב והחל קורא ממנו בקול
רם, כאשר הגיע אל המשפט בו כותב
רבי שלמה, "הנני יורד מעל כסאי וקי
כפים כאשר עליתי עליו בתחלה", פרץ
בבכי מתוך התרגשות עמוקה, לאחר מכן
התבטאו בניו בהשתאות, כי מעולם לא
ראו את אביהם בוכה בהתרגשות כה
רבה. (הרב מבריסק)

אבק שחד, כגון שבעל המפעל ינסה להיטיב עמו בשכר או במתן הנחות כדי שתעלים עין מכל מיני קולות שהוא רוצה לנהג לעצמו.

באותה הזדמנות ספר רבי פנחס מעשה שארע אצל **רבי שלמה קלוגר** זצ"ל, אדם אמיד מבני קהלתו שלח לו באחת השנים כמשלוח מנות בפורים, סכום כפול ומשלש ממה שנהג לשלח אליו מדי שנה בשנה, הדבר היה לפלא בעיניו והוא מיד גמר בדעתו להחזיר לו את הסכום הנוסף, אך אנשי ביתו לא הבינו מה ראה על ככה.

הדבר התברר עד מהרה, כאשר מספר ימים אחרי פורים נכנס אותו נגיד לרבי שלמה ובקש שהרב יעניק לו הכשר על משקה מסים שהביא מארץ אחרת, רבי שלמה נמנע מלהשיב על אתר, ובקש מהנגיד שהות של מספר ימים כדי שיוכל להתישב בדעתו.

משיצא הנגיד מהבית, קרא מיד למשמשו ואמר שהוא חושש כי יש איזו שהיא בעיה בכשרות המשקה, ולכן עליו לצאת ולבדק את הענין היטב, ואכן כשחזר השליח מכל הברורים, הוא אשר שבאמת יש חשש בכשרות המשקה.

הסותרים ששמעו זאת תמהו מאד וטענו כנגד הרב, הלא הרב במקום פלוני מתיר את המשקה, וכיצד הוא אוסר, אך רבי שלמה השיב כי הוא שלח שליח מיוחד, והלה העלה שנמצא חשש פשרות במשקה, ועל כן הוא אוסר אותו.

מיד שלח רבי שלמה מברק לרבה של אותה עיר שיבדק פעם נוספת את הענין, והתשובה לא אחרה לבוא, אכן בדק אותו רב את המשקה מחדש, ומצא שיש חשש רציני לכשרותו שבמבט ראשון לא נתן היה לגלותו.

אותו רב היה מלא התפעלות על רבי שלמה, עד ששאל אותו מנין ידע על כך, הכי נביא הוא, ענה לו רבי שלמה לא נביא אני ולא בן נביא אני, אלא אותו נגיד שמצא את פרנסתו כסוכן משקאות, נוהג לשלח לי כמשלוח מנות סכום מסים והשנה הכפיל ואף שלש את הסכום, בכך הרגשתי שהוא רוצה לשחד אותי.

לכן כאשר בא אלי מספר ימים אחר פורים לבקש הכשר על המשקה,

מחכמי הקלויז בבראד ברו את הדבר לנכון והם מחזיקים בדיו נגדו, והוא מהר לחרץ משפט מבית מדרשו כי כל אשר יעז לדבר סרה בו או בבני ביתו, ילקוהו מלקות ברבים או ישלם תמורתם קנס מאה אדומים.

כשישמעו חכמי הקלויז את הדברים, פנו מיד לשלשם לבית הרב, ועם בהגיעם לביתו נעמד הנודע ביהודה נגדו ונגד כל הנמצאים בבית, והכריז בקול גדול את פסק הדין שהוציאו תחת ידם לאחר מחקר מקיף, והביע את דעת תורתם כהלכה נגד רב העיר.

מיד לאחר שסיים הוציא מכיסו סך מאה אדומים שזה היה כל רכושו והניחם לפניו כתשלום הקנס, וקדש בזה שם שמים ללא מורא וחת, אחריו נגש רבי משה מאוסטרקא וענה אף הוא לעמיתו בקול אדיר וחזק את דעת התורה נגד הרב, אולם מאחר ולא היה בידו לשלם את הקנס של מאה האדומים, הלקוהו מלקות נמרצות.

אחריו נגש רבי גרשון מקיטוב והכריז את פסק הדין, גם לו לא היה מהיכן לשלם את הקנס ורצו להלקותו כקודמו, אף מאחר וכבר התאספו אנשים רבים בתוך הבית, הוא מצא לעצמו שעת הכשר והתערב בין המון העם, עד שהצליח להמלט מהבית ולברח לבית גיסו הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א.

בהגיעו אל הבעל שם טוב הקדוש, הוא שח לו כי מן השמים פסקו גדלה מיחדת להני שלושה צדיקים שהפקירו גופם וממונם לקדש שם שמים ברבים ללא מורא וחת, לכן רבי יחזקאל לנדא יתעטר בכתר הרבנות בעיר הגדולה פראג, רבי משה מאוסטרקא יתמנה לרבה של אוסטרקא, ורבי גרשון מקיטוב יתגדל שמו בארץ הקדש ויהיה שם הנשיא לכל דבר שבקדשה, וכן הוה. (אמונת צדיקים)

לא תכירו פנים במשפט כשנזל תשמעונו לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא (א יז) **בהיותי** בבקור אצל **ראב"ד העדה החרדית רבי פנחס עפשטיין** זצ"ל, נכנס אליו אחד ממשגיחי הכשרות לברר דבר מה, ושמעתי כיצד הוא מזהיר אותו, שים נא לב לבל תקח שחד, ולא רק שחד גם במשמע, אלא גם משהו שיש בו

לא תכירו פנים (א יז)

ראיתי בישיבת תפארת ירושלים בחור כבן שמונה עשרה הנגש לראש הישיבה **רבי משה פיינשטיין** זצ"ל, וספר שיש לו דין תורה עם פלוני אודות סכום כסף, אמר לו רבי משה, "המתן עוד מעט יבוא הצד השני, ואז נדון בדבר".

הבחור הבין שהרב אינו מכירו ומצא לנכון להדגיש, "ידע הרב כי אני יתום מאבא", אף על אתר הגיב רבי משה בתקיפות, "ואני יתום מאבא ומאמא". (דרכי משה)

לא תכירו פנים במשפט (א יז)

בהיות הרבי הזקן הרה"ק **רבי יחיאל מאלכסנדר** זיע"א רבה של טורטשין, הוא ערך דין תורה מסים ואחד מחסידיו בשם רבי אהרן פלינט ז"ל מהעיר פיאסצנה, שמש כבורר בדין.

ביום שבו נערך הדין תורה הגיע רבי אהרן מפיאסצנה לטורטשין, ולפני שנערך הדין הוא נכנס אל הרבי מאלכסנדר ונתן לו את ידו לשלום, אך הרבי לא החזיר לו את ידו עד לאחר פסק הדין. (אוצרות החן)

לא תגורו מפני איש (א יז)

בעיר בראדי כהן רב שהיה מיחס ועשיר וקרוב של הנודע **ביהודה** זצ"ל, אותו רב היה תקיף מאד, ובני העיר התיראו מפניו, לימים יצא שם רע על על בני ביתו, אף כלם חששו להכנס לנושא זה מחמת כבודו ומוראו.

בבראדי של אותן שנים היו תלאת צנתרי דדהבא מחכמי הקלויז המפרסם בבראד, **רבי משה מאוסטרקא**, **רבי גרשון מקיטוב**, והנודע **ביהודה** זצ"ל, הללו החלו לדרש ולחקר, והתברר להם שאכן יש דברים בגו, הם רצו לצאת בפסק דין חמור כנגדו, אבל יראו מעשות דבר כזה כי רב העיר היה לו כח והורמנא בממשלה, והוא יתקומם נגדם כאשר יצאו בפסק דין גלוי נגדו.

בינתיים הגיע לאזני רב העיר כי כמה

ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע, כלומר עוד יבוא זמן כזה שלא תהיה בחירה כלל, כי לא ידעו ישראל כיצד לבחור בין טוב לרע, 'המה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה', דוקא אל אותו הדור יבוא משיח צדקנו. (מאמר מרדכי)

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה' (א לט)

שמעתי מפי הרב אברהם לנדמן מסטרעליסק, שבצעירותו נכנס עם אחזת מרעהו, קבוצת אברכים צעירים, אל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א לבקש על נפשם שלא יפלו ברשת הצבא, כי אז היתה גזרת המלכות שכלם צריכים לשרת בצבא, וכידוע הדבר היה כרוך בהרבה נסיונות.

ענה להם הרבי כי אביו הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א אמר בשם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א, "כשאדם מישאל אינו מקלל את הצלם אלקים אשר עליו, אינו צריך להתירא כלל מעל המלכות".

בזה פרש רבי יהושע מבעלזא את הפסוק 'ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע', כלומר שאינם מערבים טוב ברע כי הם רק בבחינת כלו טוב, 'המה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה'.

אחר הוסיף כי בספרים הקדושים איתא שבעת שיש גזרה קשה על ישראל, עומד אליהו מלאך השלום ומתחנן לפני הקב"ה שיבטל הגזרה, וישלח אותו לבשר להם בשורה טובה שהגזרה התבטלה.

על כן הראשי תבות של ארבעת התבות הללו 'אשר לא ידעו היום', הוא אליה, להורות שאליהו מתחנן ומבשר שהאנשים הללו אשר לא ידעו טוב ורע כנזכר לעיל, אינם נכללים בגזרה, מותר לציון כי דברי הרבי עשו רשם, ואיש מבני חבורה זו לא נלקח לצבא.

בדומה לזה שמעתי, כי פעם בשרו להרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א בשורה לא טובה כי יצאה גזרה לקחת אברכים לצבא, והוא השיב, "אינני חושש מזה כלל, כי אליהו הנביא לא גלה לי זאת".

(תולדות אלעזר)

ישא איש את בנו (א לא)

מעשה בילד שנכשל במבחן כניסה לתלמוד תורה, והנהלת המוסד לא הסכימה לקבלו בין כתליה מאחר ורמתו הלמודית היתה חלשה, הגיעה אם הילד אל רבי יהודה צדקה זצ"ל כשהיא בוכיה ופוקרת ידיה, מה עושים עם ילד שאין לו מוסד למודים.

מיד הלך הרב צדקה בעצמו אל מנהל התלמוד תורה ופנה אליו בדברים, "הגע בנפשוך, נניח שהיה ילד שהצליחו להציל זה עתה מן השבי בירדן אצל הערבים, אף הוא אינו יודע אפלו צורת אות יהודית, כלום מסרב היית לקבלו". הטעון הזה פעל את פעלתו, והילד התקבל. (וזאת ליהודה)

ובדבר הזה אינכם מאמינים ה' אלקיכם (א לב)

בנות שלטון הקומוניסטים ימ"ש הגיע חסיד אל הרה"ק רבי יצחק מלאיעוו זיע"א בנו של הרה"ק המגיד מטריסק זיע"א, ודמעתו על לחיו, פטרו אותו מעבודתו, ואין לו אפשרות להתפרנס רק אם יעבד גם בשבת קדש.

השיב לו הרבי, כתיב בפרשת דברים 'ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלקיכם', צריך שיהיה לאדם בטחון בה' יתברך, ולהאמין שאין מעצור לה' להושיעו בפרנסה זו או אחרת.

אנשים החושבים שאם לא תהיה להם עבודה מסימת אז לא תהיה להם כל פרנסה, אין להם אמונה בה', וזהו 'ובדבר הזה', מי שתולה את הסבה דוקא בדבר הזה, 'אינכם מאמינים בה' אלקיכם'. (ילקוט מאורי אור)

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה' (א לט)

ספר הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א, באחד השיחים פנה הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלה זיע"א לחותנו ומורו ורבו הרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב זיע"א ושאל, "אנחנו רואים בעיינינו כיצד הדורות יורדים ויורדים, מה יהיה התכלית, מה יהיה עם הדורות המאחרים".

השיב לו חותנו הקדוש, כתיב בפרשתנו 'וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה'

מיד עלה במחי חשש לכשרותו, שכן אם היה כשר בלי פקפוק, לשם מה בקש לשחדני, אלא הוא בקיא היטב ביצור המשקה ואף ידע שישנו חשש, לכן מצא לנכון לשחד אותי, זו היתה הסבה ששלחתי שליח כדי לברר היטב מה נמצא במשקה, עד שגלה את הבגיה. (מתורתו טל רבי פינחס)

ואצנה אתכם בעת ההוא את כל הדברים אשר תעשון (א יח)

בשעה שהגיע רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד לעיר לונדון במטרה להתרים בעלי יכלת עבור ישיבתו, הזמינוהו לדבר בבית הכנסת לפני תפלת מוסף למען ישיבתו, אף בדרכו לבית הכנסת נודע לו שבבית כנסת זה יש אנשים המחזיקים בדעות כוזבות, והחליט להשמיע שם דעת תורה לתקן הפרצה.

בשעת הדרשה פרצה במקום מהומה גדולה, הגבאי עם רב מתפללי בית הכנסת יצאו מבית הכנסת באמצע דרשתו לאות מחאה על דבריו, והלכו להתפלל מוסף בפרוודור בחוץ, והוא נשאר רק עם צבור קטן עד שלבסוף בקשי נותר עם מנין לתפלת מוסף, אף הוא לא נרתע ממחאתם והמשיך בדבריו, כי הרגיש שזה רצון ה'.

אחר ספר שהגם שהגיע ללונדון כדי להתרים אנשים שיתמכו בישיבתו, ישיבת ברנביץ, ועל ידי דבריו הפסיד הרבה תומכים לישיבתו, הוא אינו מתחשב בכך משום שמלבד שהוא ראש ישיבה הוא בראש ובראשונה עבד ה', ומשגמר בדעתו שיש צורך להעמידם על האמת, דבר מה שהיה צריך לדבר כמתבקש מעבד ה'.

מחמת שכל יציאתו ללונדון לא היה אלא לקיים את רצון השי"ת ולמלא את חובת השתדלות, אם היה מטל עליו לדבר על אשר צריך תקון, בודאי לא יפסיד מכה, לא עלינו להכנס בהדי כבשי דרחמנא מהיכן יזמין ממון לקיום הישיבה, כי מבטחים אנו שהוא יתברך יעשה לתורה שלא תשתכח מישראל. (טעם ודעת)

ובמדבר אשר ראית אשר נטאף ה' אלקיך באש

פרשת דברים

השינה של סגן המלך

השמש כבר עמדה במרכז השמים והכתה על חלונות הארמון הגדול במארקש. בחדר השינה המפואר עוד היה שקוע בשינה עריבה, סגנו של מלך מרוקו. במיטת אפריון ענקית, במעמקי הכרים והכסתות, שכב סגן המלך וחלומותיו הפליגו למרחוק, אל ארצות רחוקות ואל מדינות נעלמות.

סגן המלך חובב שינה מובהק היה. אם מכל הנאות העולם הזה לא התגור, הרי שתאוותו זו עלתה על כולנה. המושג 'זמן' היה נראה לו כהמצאה של אנשים קטנוניים, לחוצים וחסרי מעוף. הסגן האמין, או לפחות שכנע את עצמו, כי ממלכת מרוקו תתנהל על מי מנוחות רק אם יאפשרו לו לסיים את שנתו כראוי לו. את מרבית שעות היממה העביר בתוך מיטתו, בנייתו מוחלט מכל הסובב אותו ובהתעלמות מכל סדרי התחייבויותיו מתוקף תפקידו הרם.

עבור סגן המלך, השינה לא הייתה צורך חולף, כזה שאין ברירה אלא לקיימו, כשהאדם מתעייף או כשהגיע זמנו, כי אם תכלית ומטרה משל עצמה. בעוד אנשים מהשורה אינם ישינים אלא כדי לאגור כוח ליום עבודתם, והתנומה נועדה למען יוכלו לעשות מלאכתם בצלילות ובריכוז, הרי שאצל סגן המלך כל העבודה לא באה אלא כדי שיוכל לישון היטב, וכל המרבה בשינה הרי זה משובח.

היה לו, לסגן המלך, משנה סדורה בעניין, בבחינת 'ליבא לפומא לא גליא'. הוא לא גילה סודו לאיש, אולם בינו לבין עצמו ידע שהוא מנסה בכל כוחו לברוח מהעולם הער, שלטעמו היה רועש וחונק מדי. דווקא ממלכת התנומה הציעה לו שלוה מוחלטת בה הוא שוכח מכל הסובב אותו ומפליג להיכן שליבו חפץ.

חז"ל כבר מספרים במדרש (במדבר רבה י ד) על התעלול שעשתה בת פרעה כדי להמשיך את שנתו של שלמה המלך: "מה עשתה בת פרעה? כמין פרס שטחה לו למעלה ממנו וקבעה בו כל מיני אבנים טובות ומרגליות, שהיו מבהיקות כעין כוכבים ומזלות, וכל זמן שהיה שלמה רוצה לעמוד היה רואה אותן הכוכבים והמזלות והיה ישן לו עד ארבע שעות". להבדיל אלף אלפי הבדלות, גם סגן המלך עיצב לעצמו חדר שינה שישמור לו על שקט מוחלט ואווירה מרגיעה, מה שיוכל לסייע לו להמשיך לשכב ושנתו תערב עליו.

הקירות כולם חופו בבדי קטיפה כבדים שהחניקו כל הד שיכול היה אולי להישמע

למצוא את השעות בהם אינו מרחף בעולמות השינה. השעות הספורות בהן היה בארמון היו תמיד לפני שינה או לאחר שינה.

מצב בלתי הגיוני זה הגיע לשיאו באותו יום בו התקיים אירוע חשוב בארמון המלך: קבלת פנים לשגריר של אחת המדינות באירופה שזה לא מכבר קשרה הסכמי ידידות ושלוש בין ארצה לבין ארץ מרוקו. מלך מרוקו ראה חשיבות רבה ביחסים המתהדקים עם אותה מדינה ופקד להכין טקס רשמי רב רושם בו השגריר ייכנס לתפקידו. לפי כללי הטקס היה סגן המלך אמור לנהל את הטקס המרשים, לקבל מידי השגריר את חוזה השלום בין המדינות ולתת לו את כתב המינוי לכהונתו כשגריר.

המלך קבע את מועד קיום הטקס ליום שלישי בשבוע, בשעת חצות היום, ברחבת הטקסים המרשימה שבחצר ארמון המלכות. אנשי ההפקה טרחו ועמלו והכינו אירוע לתפארת. בשולי החצר עמדו שולחנות עמוסים כל טוב: תמרים טריים, בקלוות ועוגיות שקדים, ומינים ממינים שונים. משרתים לבושי הדר חילקו כוסות מים צוננים שנשאבו מהבאר המלכותית.

אותו היום היה חם מהרגיל, דבר שלא ניתן היה לדעת מראש. הנכבדים מילאו את החצר, טעמו מהתקרבות והסתודדו ביניהם. בעוד אלו המקומיים, לבושי הגלביות הקלילות, היו רגילים לחום, הרי שהשגריר האירופי ופמלייתו המכובדת, לבושי חליפות כבדות ומעומלנות, לא יכלו לשאת את עומס החום, וניסו נואשות למצוא צל כלשהו תחת ענפי כפות התמרים.

כולם ציפו לתחילת האירוע, אלא שכל עוד סגן המלך אינו בנמצא, אין האירוע יכול להתחיל. המלך ישב ספון בחדרו והמתין לצלילים שיבשרו על הזמנתו להיכנס אל המעמד הנכבד. באותם רגעים ממש היה סגן המלך שקוע בשינה, כאילו העולם כולו אינו קיים.

עוד יותר ממה שרתחו המים שבמזרקות שבחצר הארמון מרוב חום, היה השגריר רותח וקוצף. האיש, כבד המשקל, עמד נוטף זיעה מתחת לשמש המרסקית הקופחת. בידי החזיק מגילת קלף קשורה בסרט משי - חוזה השלום ההיסטורי בין ארצו למרוקו, וכליבו רתח מזעם נורא: העיכוב הבלתי הגיוני הוציא אותו מדעתו.

לא היה זה רק השגריר, אלא גם יתר האורחים שהגיעו יחד עמו, עשרות נכבדים ואנשי ציבור, דיפלומטים בכירים וסוחרים

מחדרים אחרים בארמון. על החלונות תלו וילונות משי אטומים שמנעו מקרני האור 'החצופות' לבשר על בואו של הבוקר. רוקחים מומחים משוקי התבלינים של מארקש הכינו עבורו צנצנות של שמני הרחה ניוחים, עשויים מפרחי לבגדר וקמומיל. ועל פתילות קטנות בערו מיני קטורת מבושמים שהפיצו ניחוח מרגיע ומרדים בחדר הגדול.

האזהרות החוזרות ונשנות של סגן המלך לאנשי ארמונו כבר היו להם לזר. האיש לא חדל מלהתריע על החובה המוחלטת לשמור על השקט בכל רחבי הארמון, כדי שחלילה לא יופרע משנתו. כמובן שסגן המלך לא סמך עליהם והורה לרפד את רצפת הארמון בשטיחים פרסיים עמוקים וטובעניים, כאלה שנארגו מצמר כבשים רך ומשובח, שיבלעו אל תוכם את הפסיעות של אלו שבכל זאת 'העזו' ללכת בארמון שעה שהוא ישן.

לא רק שנת הלילה המתמשכת אל תוך היום הייתה חביבה עליו, אלא גם שינה של אחר צהריים, אליה היה פונה לא לפני סעודה כבדה בה הטיב את ליבו במאכלים משובחים, בשר ודגים וכל מטעמים. הבכירים מהמשרתים בארמון ידעו את השמות השונים שסגן המלך נתן בפיוטיות רבה לסוגי השינה השונים. היה את 'תנומת האריות' של אחרי ארוחת הצהריים, בדומה לאריות המתמנמנים בשמש המדברית לאחר שסיימו לאכול את טרפם. היה את 'צלילת המצולות' של שנת הלילה שנמשכה לאין סוף, ובה הרגיש כאילו הוא במצולות הים, הרחק מכל הנעשה ביבשה. והיה גם את 'ענני בוקר', שסימלה את השינה שאותה היה מנסה להשיג בשעות הצהריים המוקדמות.

סוגיית השינה של סגן המלך שיגעה את מארקש כולה, ובשיחות סגורות וחשאיות מאימתה של מלכות הפך האיש ללעג ולקלס. בייחוד זכור היה לכולם אותה הצעת חוק שניסה להוביל לאיסור גידול תרנגולים במארקש. תחילה לא הבינו את כוונתו, אולם עד מהרה התברר כי האיש מבקש למנוע את קרקורם בשעות הבוקר. הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה נתן לאנשי מארקש את התבונה לפנות אל סגן המלך ולומר לו כי מוטב יעשה אם יכריז על האיסור רק בסביבות הארמון ולא יותר, וכך לא יפגע בתעשיית גידול התרנגולים הענפה שבמארקש.

סוד גלוי היה שיש לו לסגן המלך חלון צר מאוד של שעות בהן הוא ער ופעיל. כדי לזכות בחתימתו על מסמך חשוב, אישור או צו כזה או אחר, היה על הקרובים אליו לדעת

לְעִילּוֹי נִשְׁמַת אִישׁ הַחֶסֶד רַבִּי יַעֲקֹב שְׁלֹשׁ פִּיטוֹר זצ"ל בֶּן הַרְה"ח ר' שִׁמְשׁוֹן זצ"ל נִלְכָּב"ע ד' אֵייר תשפ"ב

מוליך יקירן וחידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִילָתָא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאִוְרִייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

דן יחידי השייך בכל אדם

עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה, דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא, כגוונא דא תנינא מאן הוא רשע ערום דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חברה מארי דדינא, כמה דאת אמר (משלי יח יז) 'צדיק הראשון בריבו' וגו', כגוונא דא האי רשע ערום כמה דאת אמר (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חברה לאשראה עליה, ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חברה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה (קהלת ט טז) 'וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים', בגין דהא אקדים אחרא, ועל דא כל דייני דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חברה כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, אלא (משלי יח יז) 'ובא רעהו וחקרו', ודא הוא אורח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע עד דייתי חברה דאיהו יצר טוב.

אין לשמוע ליצר הרע שלא בפני היצר הטוב

והאמת ששייך הדבר גם בכל יהודי גם מי שכבר בר מצוה, שכן כשהיצר הרע מגיע לפתות את האדם נשמעים דבריו ברמה ואין אדם שזוכר מהיצר הטוב כמו שאמרו בגמרא (נדרים לב:) 'ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא' (קהלת ט טז) שהולך על היצר הטוב שנקרא 'איש מסכן וחכם', אך איש לא זכר אותו שבשעת שהיצר הרע מתגבר אין מי שזוכר מהיצר הטוב. אשר על כן באה משנתנו ומזכירה לכל אחד, 'אל תהי דן יחיד', לא הוגן לשמוע רק צד אחד, ולכן אם היצר הרע מתגבר עד כדי שלא שומעים את קולו של היצר הטוב, יעמוד כל אחד על משמרתו ויסרב לשמוע דברי היצר הרע, ללא שזוכר מהיצר הטוב ויקשיב וישמע גם את דבריו. ומשישמע את דבריו ביישוב הדעת, ללא ספק יבין להיכן מנסה היצר הרע להפילו בפח יקוש העוונות, ויתגבר עליו בעזר עליון.

שְׁמַע בִּין אֲחִיקָם (א, טז).

אמרו חז"ל במסכת אבות (פרק ד, משנה ח) אל תהי דן יחיד. מכאן אזהרה לדיין שלא ישמע בעל דין אחד שלא בפני הבעל דין השני, וכמו שכתוב (דברים א טז) 'שמוע בין אחיכם' ובגמרא (סנהדרין ז) אמר רבי חנינא אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חבירו.

ולכאורה יש להבין כיצד נכנס דין זה במסכת אבות שהיא הוראת מידות ישרות ודרכי חסידות, בעוד שדין זה שייך לדיני חושן משפט.

עצת הרבי מרוז'ין לעמוד בפיתוי היצר הרע

אלא שדין זה שייך בכל אחד מישראל, וכמסופר על הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ע"ה שנשאל פעם בנערותו, הכיצד הצליח בילדותו להתגבר על היצר הרע, הרי היצר הטוב אינו

מִילָתָא דְפִלִּיאָה

התורה עומדת מול כל פורענות בגשמיות וברוחניות

רַב לָכֶם סֵב אֶת הָהָר הַזֶּה פָּנֵי לָכֶם צִפְנָה (ב, א).

דרשו במדרש (דב"ר א יט) את הפסוק (דברים ב א) 'פנו לכם צפונה': אמר רבי חייא, אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי 'פנו לכם צפונה'. אמר רבי יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, ריבוננו של עולם, אביו מברכו (בראשית כז מ) 'על חרבך תחיה' ואתה מסכים עמו ואומר לנו 'הצפינו עצמכם מפניו' ולהיכן נברח, אמר להן אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין 'צפונה' אלא תורה שנאמר (משלי ב ז) 'צפון לישרים תושיה'.

שבתורה הקדושה יכול כל אחד למצוא סיוע להתגבר על הדברים המפריעים והמצוקות השונות. ובדברי המדרש ניתן ללמוד כי השמירה היא הן בגשמיות, כפשוטו, כאשר מגיע עשיו עם חרבו, והן ברוחניות כאשר מתרגש לאדם היצר הרע שהוא בבחינת עשו ואלופיו, כנגד שניהם עומד כח התורה להציל ולהושיע. וכך גם שנו חז"ל במסכת סוטה (כא) תורה מגנא ומצלא [ולמסקנת הגמרא מתברר כי האמור הוא בעת שעוסק בתורה, בשעה שאינו עוסק בתורה, יש לו רק הגנה מייסורים אך לא הצלה מיצר הרע], שהתורה מגינה מהייסורים והפורענות ומצילה מיצר הרע שלא יכשילנו בחטא (רש"י שם), הם שני הדברים האמורים - הגנה בגשמיות והצלה ברוחניות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הקדמת משה רבינו ע"ה למשנה תורה

שמה הרהר תשובה, ואף על פי דידיעין ביה דרשע גמור, אפילו הכי אי הרהר תשובה מקודשת והוי צדיק, אף על פי שעדיין לא עשה שום דין.

כפי הטהרה מקודם זוכה להשראת השכינה

על ידי שחזור בתשובה קודם עסק התורה זוכה להכרית את החיצונים העושקים את הקדושה כדברי האריז"ל האמורים לעיל. ובזה פירש בספר **ערוגת הבושם** (מצורע ד"ה זאת תהיה) את דברי הגמרא (מגילה לא:) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ כה) 'גם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'. שקודם עסק התורה והמצוות יש לשוב בתשובה כדי שלא ילך שפע המצוות לחיצונים ח"ו. ועל זה תיקנו לומר קודם קיום המצוות 'ויהי נועם ה' אלקינו עלינו' (תהלים צ יז), שנזכה להשראת נועם ה' בעת המצוה, 'ומעשי ידינו כוננהו' שירצו לפניו מעשי ידינו, ולא יעשקו החיצונים את חלקנו. ובזה יתבאר דברי הגמרא כמין חומר, 'זמרה' לשון הכרתה כמו 'זמיר עריצים' (ישעיה כה ה), וה'שונה בלא זמרה', מבלי להכרית את החיצונים המעכבים, וכך 'קורא בלא נעימה', שאינו זוכה להשראת נועם ה' על נפשו ועל תורתו, הרי תורתו בכלל 'חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם', כי מצוותיו אינם טובות ותורתו אין בה חיות, אחר שלא הקדים תשובה לפני התורה והמצוות.

מחסד ה' להקדים הכנה לפני כל מצוה

לעולם בכל מצוה ולימוד תורה יש להקדים הכנה לפנייה, ולקדש עצמו להיות ראוי לעבודתו יתברך. ואין לתמוה מדוע יש צורך בהכנה מחדש לפני כל מצוה, ולא מספיק שיכין עצמו פעם אחת באופן שתהיה ההכנה קבועה בליבו תמיד, להיות מוכן בכל עת ובכל שעה לעבודת ה'. כי זה עצמו חסד ה' על בריותיו להצריכנו לשוב ולהתכונן לפני כל מצוה ואיננו יכולים להסתפק בהכנתנו משכבר, ובכך זוכים אנו בכל זמן להוסיף עוז ותעצומות בעבודתו בהכנה ראויה ונכונה.

ומאחרי שבת המאחרים את עבודת ש'ב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

הקדמת התוכחה למשנה תורה

והנה, עיקר גדול הוא לכלל עסק התורה והמצוות, שאין העבודה חשובה אלא כפי טהרת הלב והכנתו קודם גשת האדם אל הקודש, כי אם לא ישוב האדם בתשובה תחילה מוטב לו אם לא עסק בתורה. כמו שפירש **בעל מאור ושמשי ע"ה** (ד"ה א"י אלה הב') את הכתוב **הואיל משה באר את התורה הזאת**, וקשה הלא עדיין לא פתח לומר לפנייה דברי תורה, וכל העניין כאן מדבר בתוכחות מוסר על עבירות שנכשלו בהם במדבר, ורק להלן בפרשת ואתחנן התחיל לחזור בפניהם על עשרת הדברות ושאר המצוות הנשנות להלן. אכן ביאור הדברים הוא שנמנע משה מלשנות לפנייה את התורה, שמא לא הרהרו עדיין בתשובה ואין תורתם רצויה, ועל כן פתח תחילה להוכיחם על חטאיהם, וזאת מאחר **שהואיל משה באר את התורה** ונצרך להשיבם בתשובה תחילה.

עיקר ההכנה על ידי חזרה בתשובה

וזהו שפירש **האור החיים הקדוש** על הכתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון תשובה, כי בבוא ה' לתת את תורתו לעם ישראל ביקש שתהיה התורה שמורה בטהרתה, ולא תימסר לישראל בהיותם מלוכלכים בחטאים שקדמו להם, על כן הקדים כאן לשון תשובה, ועל ידי שיהרהרו ישראל בתשובה יזכו לקבל את התורה בלב טהור, כי אפילו רשע גמור שהרהר בתשובה הרי הוא צדיק גמור.

כמו שכתב באור זרוע (ח"א ס"י קיב): אחד חייבי לאוין ועשה ואחד חייבי כריתות ומיתות בית דין, בין שהזיד בין ששגג, מיד כשהרהר תשובה הרי הוא כצדיק גמור לכל התורה כולה, אלא שצריך לצער את עצמו ולסגף את גופו להתכפר לו מה שכבר עשה. וראיה לדבר דאמרין פרק האיש מקדש (קידושין מט:) על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת

בעבר ה' ירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א ה). מדברי התורה נראה כי עתה מתחיל משה רבינו ע"ה בביאור התורה, אך מעיון בפסוקים נראה כי לא כן הוא, ורק בפרשה הבאה פרשת ואתחנן התחיל לחזור ולבאר את התורה.

לביאור הדבר יש להקדים, דהנה מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, ולא 'עבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, רק יקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר 'פנה להמשך הפסוק 'עשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד א) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', וביאורו, חרשו השדה קודם זריעתה כדי לנכש ממנה את הקוצים, וכך לא תתערב הפסולת עם התבואה.

ידועים הם דברי **האר"י הקדוש ע"ה** (ספר הליקוטים תהלים ג): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים ג טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלקים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציא את הקדושה מתוכה ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:) זדונות נעשין לו כזכיות.

זהירות שלא להתאחר מלשוב בתשובה

על פי זה פירש **הרב מנחם מנדל מלינסק ע"ה** את הפסוק (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכימי קום' המשכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב',

מזלזל וקידוץ

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

נתינת צדקה היא העצה הטובה ביותר לשמור את ברכת העשירות

רק לעושר, 'ואשמאילה' אכביד עליך עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:) אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל, והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר.

ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז יא-י) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר גידו לך ימין ושמאל, וברשי"י הביא דברי חז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת חכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית.

כשדואג שלאחרים יהיה כל צרכם זוכה לנשיאת פנים

לאחר שיתברך בברכת 'ברוך' בממון, 'וישמרך' מן המזיקין, יזכה לנאמר בהמשך הברכה 'ישא ה' פניו אליך', שכן מובא בגמרא (ברכות כ:.) אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, ריבונו של עולם, כתוב בתורתך (דברים יז יז) 'אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד', והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב 'ישא ה' פניו אליך'. אמר להם, וכי לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה (שם ח י) 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה.

וכבר תמהו, במה נתייחדה מצוה זו, הרי יש כמה וכמה מצוות ישראל מקיימים בהידור ומחמירים בהם. ופירש מהר"ם שיף שיש בזה דבר ייחודי שאין בשום מצוה, והוא שאמנם מדקדקים ומחמירים על עצמם ואפילו באכילת כזית וכביצה מברכים ברכת המזון, אך כל זה רק 'על עצמם', אך בנוגע לאחרים אינם מסתפקים בכזית וכביצה וכאשר מדובר להשביע נפש רעבה ולעזור לשני נותנים הם בשפע רב עד כדי שביעה. משכך זכות זו שנותנים לאחרים היא זאת שבשלה זוכים לנשיאת פנים, וכפי שאמרנו שבנתינה לאחרים מקבלים בכפל כפלים משמים.

להוריד למטה ואילו למעלה צריך להישאר נקי מכל חטא. לאחר השולחן אמר בעל השפת אמת: סבי בעל החידושי הרי"ם ע"ה אמר בשבת האחרונה לחייו את האימרה הזאת בשעה שהביאו לו יין, אי לכך מבין אני אפוא כי אלכסנדר הינה המשך לחסידות גור].

ובדבריו נוכל לומר כי 'וישמרך' היא השמירה הבאה בכח הצדקה שנותן בלב שלם, כי בשמרים אפילו מעט מהם משפיע על כל העיסה, מאחר שיש בהם כח חזק אפילו שהם מועטים בכמותם, וכמו כן הוא גם בעניין הצדקה שאדם נותן מעט מממונו מעלה המעט הזה את כל ממנו ונותן בו שמירה מעולה.

ברכת העשירות מתרבה ללא גבול לנותן צדקה מממונו

רמז נוסף יש בפרשת נשא לך שגדול כח נתינת מעשר שמשפיע ברכה ועשירות גדולה, כפי שרמזו הרה"ק רבי ברוך ממעזיב' ע"ה (בוצינא דנהורא) בפסוק (במדבר יד) 'כף אחת עשרה זהב מלאה', ופירש, כי אם אדם נותן כף אחת מעשרה כלומר נותן מעשר, אזי מתקיים בה זהב מלאה שנתנית הכף משפיעה עליו שאותה היד תהיה מלאה זהב, וכאן רמז לן באורייתא בפירוש כי המעשר מועיל לעשירות.

צא ולמד מה שכתב בשפתי צדיקים לתלמידו המובהק של הרה"ק מאפטא ע"ה האוהב ישראל (פר' ראה ד"ה עשר), 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' (דברים יד כב) דרשו בגמרא (שבת קט.) 'עשר בשביל שתתעשר'. והנה ההבדל בין עשר שפירושו עשירות לבין עשר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד ימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר. אבל 'אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג

מעשרות, ס'ג לעשר (פ"ג, משנה י"ג).

עצה טובה ויסודית לשמר ממנו מן המזיקים כתובה בפרשת נשא, והיא מה שכתוב (במדבר יז) 'ואיש את קדשיו לו יהיו', וכתב רש"י, ומדרש אגדה 'ואיש את קדשיו לו יהיו', מי שמעבך מעשרותיו ואינו נותן, 'לו יהיו' המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות. 'איש אשר יתן לכהן' מתנות הראויות לו 'לו יהיה' ממון הרבה, עד כאן. הרי לנו עצה תורתנו הקדושה כיצד יכול אדם לשמור ממנו שלא יוזק ועוד שתהיה בו ברכה, והיא שיתן האדם משלו מעשרות.

על כל אחד לדעת שנתנית הצדקה ועשיית מצוות ה' באמצעות כספו לא רק שאינה מחסרת מממונו כלום עוד הם הנותנים שמירה וברכה לממונו, וכמסופר על הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ע"ה שבירך לאדם שיתעשר, וילך האיש וילך וגדל עד כי גדל מאוד שזכה לעשירות מרובה. שאלו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה הכיצד משפיעה ברכתך עשירות גדולה כל כך, ילמדנו רבינו ואשפיע גם אני למבקשים ברכתי. אמר לו רבי מנחם מנדל, האמת כי ברכתי אותו בעשירות סתם, אך הוא עצמו גרם במעשיו שיתעשר בלי גבול, שהלך ונתן ממנו לצדקה ולמצוות ללא גבול, וקיים מה שרמזו בעל הטורים בתיבת 'ונתנו' (שמות ל יב), אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו', לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום. כיון שכל קיבל מן השמים מידה כנגד מידה והתעשר בלי גבול.

עוד הובא בשם הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה (ראה באגרא דכלה פר' נשא ד"ה וישמרך) שפירש תיבת 'וישמרך' הנאמרת בברכת כהנים, מלשון 'שמרים', שכמו שהשמרים מעלים את כל העיסה מעלה אחר מעלה, כן יעלה אותך ה' יתברך על ידי תורתך ועבודתך מעלה אחר מעלה בעולמות העליונים ובהשגה אחר השגה. [כך כתב באגרא דכלה. ובמשמרת איתמר (ואתחנן) הובא: בשם הרה"ק מלובלין, 'ברוך ה' וישמרך' לידע תמיד שעדיין אינו מזוכך רק הוא עכור בשמרים.

וכך מסופר על השפת אמת ע"ה שנסע לאלכסנדר לראשונה ובעת עריכת השולחן הביאו יין, ואמר אז הרבי ר' העניך מאלכסנדר ע"ה: ביין מצויים שמרים למטה, הוא שכתוב 'ברוך ה' וישמרך', 'ישמרך' מלשון שמרים שכן היהודי צריך להיות כמו יין, את השמרים, הפסולת והלכלוך, צריך

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

פרשת דברים • שליטת הקליפות במדבר

במאמר לפנינו מבאר זקן אחד לרבי שמעון הטעם שהיו הולכים בני ישראל במדבר לאחר שיצאו ממצרים. ויבאר כי זה היה כדי שיכניעו את הסטרא אחרא השורה במדבר. ובזה יבאר הזקן לרבי שמעון מדוע הוא דר במדבר כל השנה, ומדוע הוא חוזר לשוב בחודש תשרי.

- שנטעתם, כלומר שחידשתם שם במדבר מעניינים של החודש השביעי הזה. והוסיף רבי שמעון ושאל אותו, **ואמאי אתפרשתון השתא ממדברא למיתני לישובא** - ולמה נפרדתם עתה מלדור במדבר לבוא למקום הישוב. **אמר ליה ההוא סבא** לרבי שמעון, **בשאלתא דא, ידענא דחכמתא גבא, ומילך מטו לרקיעי דחכמתא** -

בשאלה זו ששאלת, כלומר, בזה ששאלת וביקשת לשמוע ממני דברי תורה שחידשתי בלשון 'מלין חדתין עתיקין דנטעון', יודע אני שהחכמה נמצאת אצלך, ודברך מגיעים עד לרקיעים העליונים של החכמה, כי משמעות דברי רבי שמעון היא, שחידושי התורה בוראים שמים חדשים.

כדי שיבאר הזקן לרבי שמעון מדוע העתיק מושבו מן המדבר בחודש תשרי, מקדים הזקן לבאר סוד המדבר שהוא מקום משכן הקליפות.

פתח ההוא סבא - אותו הזקן, **ואמר** לפרש את הפסוק **'ובמדבר אשר ראית אשר נשאף ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו' וגו'** (דברים א לא). ושאל הזקן, **האי קרא הכי מבעי ליה** - פסוק זה כך היה צריך לכותבו **'ובמדבר אשר נשאף, וקשה, מהו** שהוסיף וכתב **'אשר ראית'**. ומשיב הזקן, **אלא, קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא** - אלא, הקדוש ברוך הוא הנהיג את בני ישראל במדבר. והרי **מדברא תקיפא** - המדבר קשה הוא, כי הוא מקום הקליפות, **כמה דכתיב** (שם ח טו) **'המוליק במדבר הגדל והגוזא נחש שרף ועקרב וצמאון וגו'**, שהם ארבעה מחנות הקליפות, **ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין בעלמא** - ובמדבר הזה שולטים הקליפות יותר משאר המדבריות שבעולם.

לאחר שביאר הזקן שהמדבר הוא מדור הקליפות, מבאר לפי זה הטעם שהלכו בני ישראל במדבר, ויבאר תחילה מצרים, הסטרא אחרא שהיתה ביציאת מצרים.

ומבאר הזקן, **מאי טעמא** - מה הטעם שהקדוש ברוך הוא הולך את ישראל דרך המדבר. ומפרש, **בגין דההוא שעתא דנפקו ישראל ממצרים** - כיון שבאותה שעה שיצאו בני ישראל ממצרים, ויצאו מעול הקליפות שהיו תחת ממשלתם בגולה, **ואשתלימו לשתין רבבן** - ונשלמו להיות ששים ריבוא, דהיינו מרכבה שלימה לקדושה, ולכן **אתתקף מלכותא קדישא ואסתלק על כלא** - התחזקה מידת המלכות הקדושה השורה בעולם הזה, ועלתה לשלוט על כל האומות, וכן היה ממש למעלה **וסיהרא אתנהירת** - והלבנה שהיא מידת המלכות שלמעלה האירה לכל ספירותיה ולכל בני ישראל, **וכדון אתפפא מלכו חייבא** - ואז נכנעה מלכות הרשעה שהיא **סטרא אחרא** והקליפות. **ואפיק לון קודשא בריך הוא**

רבי שמעון ורבי אלעזר בריה, הון אזלי בארחא, והון אזלין עמהון, רבי אבא ורבי יוסי. עד דהון אזלי אערעו בחד סבא, והון אחיד בדיה חד ינוקא. וקוף עיניו רבי שמעון וחקא ליה, אמר ליה לרבי אבא, ודאי מלין חדתין אית גבן בתיא סבא.

כך מטו לגביה, אמר רבי שמעון, במטול דקופטרה בגבא קא אתית, מאן אנת. אמר ליה, יודאי אנת. אמר, מלין חדתין ודאי יומא דא לגבא. אמר ליה, לאן הוא ארעה. אמר ליה, **דיורי תוח באינון פרישי מדברא, דהוינא משתדל באורייתא, והשתא אתינא לישובא, למיתב בצלא דקודשא בריך הוא, פאלין יומי דירחא שביעאה דא.**

תרי רבי שמעון, אמר, נתיב, דודאי קודשא בריך הוא שדרה לגבן, אמר ליה, חייך דנשמע מלה מפומה, מאינון מלין חדתין עתיקין, דנטעון תמן במדברא, מהאי ירחא שביעאה. ואמאי אתפרשתון השתא ממדברא, למיתני לישובא. אמר ליה **ההוא סבא, בשאלתא דא, ידענא דחכמתא גבא, ומילך מטו לרקיעי דחכמתא.**

פתח ההוא סבא ואמר, 'ובמדבר אשר ראית אשר נשאף ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו' וגו' (דברים א לא). האי קרא הכי מבעי ליה, **'ובמדבר אשר נשאף, מהו דאיהו תקיף קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא, מדברא תקיפא, כמה דכתיב** (שם ח טו) **'נחש שרף ועקרב וגו'. ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין בעלמא.**

מאי טעמא. בגין דההוא שעתא דנפקו ישראל ממצרים, ואשתלימו לשתין רבבן, אתתקף מלכותא קדישא ואסתלק על כלא, וסיהרא אתנהירת, וכדון אתפפא מלכו חייבא סטרא אחרא. ואפיק לון קודשא בריך הוא

רבי שמעון ורבי אלעזר בריה - בנו, **הון אזלי בארחא** - היו הולכים בדרך, **והון אזלין עמהון** - והיו הולכים עמם **רבי אבא ורבי יוסי.** עד דהון אזלי אערעו בחד סבא - עד שעדיין היו הולכים בדרכם, פגשו בזקן אחד, **והון אחיד בדיה חד ינוקא** - והיה הזקן אחוז בידו נער אחד. **זקף עיניו רבי שמעון וחקא ליה** - הרים רבי שמעון את עיניו וראה את הזקן, **אמר ליה** - לו רבי שמעון **לרבי אבא, ודאי מלין חדתין אית גבן בתיא סבא** - בוודאי דברי חידושי תורה יש לנו לשמוע מאותו הזקן.

כך מטו לגביה - כאשר הגיעו רבי שמעון ופמלייתו אצל אותו זקן, **אמר רבי שמעון** לאותו זקן, אני רואה כי **במטול דקופטרה בגבא קא אתית** - במשא קשריך שיש על גבך אתה בא, כדרך שקושרים אלו ההולכים בדרכים. כלומר, נראה שאתה בא מן הדרך. שאל אותו רבי שמעון, **מאן אנת** - מי אתה. **אמר ליה** - אותו זקן לרבי שמעון, **יודאי אנת** - יהודי אני. **אמר רבי שמעון** לאותו זקן, **מלין חדתין ודאי יומא דא לגבא** - דברי חידושי תורה בוודאי נשמע ממה שחידשת ביום הזה. ושוב **אמר ליה** - אמר ושאל אותו רבי שמעון, **לאן הוא ארעה** - להיכן הוא ארצה, כלומר, באיזו מדינה היית יושב עד עתה. **אמר ליה** - אמר והשיב אותו זקן לרבי שמעון, **דיורי תוח באינון פרישי מדברא, דהוינא משתדל באורייתא** - דירתך היתה עם אותם שפורשים מן הישוב לדור במדבר, כי שם הייתי עוסק בתורה, **והשתא אתינא לישובא** - ועתה באתי למקום ישוב, **למיתב בצלא דקודשא בריך הוא פאלין יומי דירחא שביעאה דא** - כדי לישוב בצילו של הקדוש ברוך הוא, דהיינו בצל הסוכה באלו ימי החג של החודש השביעי הזה הוא חודש תשרי.

חדי - שמח **רבי שמעון, אמר** לאותו זקן, **נתיב** - נשב, **דודאי קודשא בריך הוא שדרה לגבן** - שהרי בוודאי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו, ועוד **אמר ליה** - רבי שמעון לאותו זקן, **חייך דנשמע מלה מפומה** - חייך, לשון שבועה, שבודאי נשמע דברי תורה מפיו, **מאינון מלין חדתין עתיקין** - מאותם דברים חדשים סודות נעלמים, **דנטעון תמן במדברא, מהאי ירחא שביעאה**

הוא הולך קשור לפניו, כיון שהיה נבעת מפניהם, ונטלו את המדבר שהוא נחלתו וגורלו והתיישבו שם. ושואל, **מִנָּלָן** - מנין לנו שראו את סמא"ל הרשע נבעת מפניהם. ומשיב, **מִדְּכָתִיב** - שהרי כתוב בקריעת ים סוף (שמות טו טו) **'אֶזְ נִבְהִלוּ אֱלֹפִי אָדָם'** ו**אֵלֶּיךָ אֵינִי** - ואותם 'אלופי אָדָם' הם **נָחֵשׁ שָׂרֵךְ וְעֶקְרֵב** וצמא'ו', שהם סמא"ל הרשע ומחנותיו הנמצאים במדבר, כמו שהתבאר, והם נבהלו בשעה שנכנסו בני ישראל למדבר.

ועתה מתרץ הזקן לרבי שמעון מדוע הוא דר במדבר כל השנה.

ולפי זה מבאר הזקן לרבי שמעון למה הלך לדור במדבר. ואומר, **וְאֵינִי אוֹף הָכִי אֶתְפָּרְשָׁנָא מִיִּשׁוּבָא לְמַדְבָּרָא תְּקִיפָא, וְלַעֲיִינָא תַּמָּן בְּאוֹרֵייתָא** - וגם אנו נפרדנו מן הישוב לדור במדבר חזק, כדי לעיין ולעסוק שם בתורה, **בְּגִין לְאֶכְפֵּינָא לְהֵוֹאָה סִטְרָא** - כדי להכניע את הסטרא אחרא הנמצא שם על ידי עסק התורה. ו**תוּ** - ועוד טעם שהלכנו ללמוד במדבר, משום **דְּלֹא מְתִישְׁבִּין מְלִי דְּאוֹרֵייתָא אֵלָא תַּמָּן** - שלא מתיישבים דברי תורה אלא שם במדבר, **דְּלִית נְהוֹרָא אֵלָא הֵוֹאָה דְּנִפְיָא מְגוּ חֲשׂוּכָא** - שאין אור הקדושה מאיר כל כך אלא אותו שיוצא מתוך החושך, דהיינו מבין הקליפות, ולכן הלך ללמוד במדבר דווקא אשר שם הוא מדור הקליפות, כדי להכניע אותם שם ולהוציא מהם אור הקדושה. וטעם יתרון אור הקדושה הבא מתוך חשכת הקליפות, כיון **דְּכַד אֶתְפָּרְשָׁנָא סִטְרָא דָא, אֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לַעֲיִלָא וְאֶתְיִיקֵר בִּיקְרִיָּה** - שכאשר נכנעת הסטרא אחרא מתעלה הקדוש ברוך הוא למעלה, ומתכבד בכבודו, **וְלִית פּוֹלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵלָא מְגוּ חֲשׂוּכָא** - ואין שלימות עבודת ה', אלא כשמוציא אור הקדושה מתוך החושך, **וְלִית טוֹבָא אֵלָא מְגוּ בִּישָׁא** - ואין טוב אמיתי אלא היוצא מתוך הרע. **וְכַד עָאֵל פֶּר נֶשׁ בְּאוֹרְחָ בִּישָׁא, וְשִׁבִּיק לִיה** - וכן כאשר נכנס האדם ומתנהג בדרך רעה, ואחר כך עוזב אותה והולך בדרך טובה, **כְּדִין אֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקְרִיָּה** - אז נעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, **וְעַל דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָא טוֹב וְרַע כְּחָדָא** - ועל ידי זה הוא שלימות הכל של טוב ורע כאחד, כיון שהרע נכנע לטוב, **וְלֹאֶסְתַּלַּקָא לְבַתֵּר** - ולעלות אחר כך את הרע שיהא נכלל בטוב. **וְלִית טוֹב אֵלָא הֵוֹאָה דְּנִפְיָא מְגוּ בִּישָׁא** - ואין טוב אלא אותו שיצא מתוך הרע, החושך שהוא הקליפות. **וְבִהָיִי טוֹב אֶסְתַּלַּק יְקָרִיָּה** - ובזה הטוב שיוצא מן הרע נתעלה כבודו של הקב"ה, **וְדָא אֵיִהוּ פּוֹלְחָנָא שְׁלִים** - זוהי העבודה השלימה להעלות את האור מתוך החושך.

לְמִיָּהּ בְּמַדְבָּרָא תְּקִיפָא - ולכן הוציא אותם הקדוש ברוך הוא שילכו במדבר החזק, **דְּאֵיִהוּ אַתֵּר וְשִׁלְטָנוּ דְּסַמְא"ל חֲתִיבָא** - שהוא מקומו ושליטתו של סמא"ל הרשע, **דְּאֵיִהוּ דִּילִיָּה מְמֵשׁ** - שהמדבר הוא רשותו ממש. והביאם הקדוש ברוך הוא בתחומו, **בְּגִין לְתַבְרָא תּוֹקֶפִיָּה וְחִילִיָּה** - כדי לשבור את תוקפו וכוחו, שהם כוחות הטומאה המתפשטים ממנו. וכן **וּלְכַתָּתָא לִיה** - ולכתת את סמא"ל הרשע עצמו. **וְלֹאֶכְפֵּינָא רִישִׁיָּה דְּלֹא יִשְׁלוּט** - וכן להכניע את ראשו שלא ישלוט, שלא יוכל לינוק מן הקדושה לעולם.

לאחר שביאר הזקן כי הקב"ה הוליד את בני ישראל למדבר כדי להכניע את הסטרא אחרא ומחנותיה, יבאר כי על ידי החטאים שחטאו שלט עליהם הסטרא אחרא.

וְאֶלְמָלָא דְּחָאבוּ יִשְׂרָאֵל - ואלמלא שחטאו בני ישראל בחטא העגל והמרגלים, **בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֶעְבְּרָא לִיה מַעְלָמָא** - היה רוצה הקדוש ברוך הוא להעביר את סמא"ל הרשע ומחנותיו ולאבדו מן העולם, **וְעַל דָּא אֶעְבְּרָא לֽוֹן בְּאַחְסִנְתִּיהּ וְעַדְבִּיהּ וְחוֹלְקִיהּ מְמֵשׁ** - ולשם כך העביר את בני ישראל במדבר שהוא נחלתו וגורלו וחלקו של סמא"ל הרשע, כדי שעל ידי זה יתבטל ויעבור מן העולם. אבל **פִּינִין דְּחָאבוּ בְּכִמָּה זְמַנִּין, נִשְׁיָךְ לֽוֹן חוּיָא** - כיון שחטאו בני ישראל בכמה פעמים, נשך אותם הנחש שהוא סמא"ל הרשע. **וְכִדִּין אֶתְקִיָּים** - ואז כשהלכו ישראל במדבר התקיים מה שאמר הקדוש ברוך הוא לנחש הוא סמא"ל הרשע **'הוּא יִשׁוּפֵךְ רֹאשׁוֹ וְגוֹ'** (בראשית ג טו), שפירשו שהאדם יכה את הנחש בראש, והיינו כי **יִשְׂרָאֵל מַחוּ רִישִׁיהּ בְּקִדְמִיתָא** - בני ישראל היכו וכתתו את ראש סמא"ל הרשע בתחילה. אלא **וְלֹא יִדְעִי לְאֶסְתַּמְרָא מִיָּנִיה** - ולא ידעו להישמר ממנו שלא לחטוא, לכן **וּלְבַתֵּר אֵיִהוּ מְחָא בְּבַתְרִיתָא, וְנִפְלִין כְּלָהוּ בְּמַדְבָּרָא** - לאחר מכן היכה אותם סמא"ל הרשע באחרונה על ידי שהחטאים, ומתו כולם במדבר, **וְאֶתְקִיָּים** - והתקיים סוף הפסוק **'וְאֶתָּה תִּשׁוּפְנוּ עֵקֶב' (שם)**, כי בסוף הכה והחטא סמא"ל הרשע את בני ישראל. **וְאַרְבַּעִין שָׁנִין לָקוּ מִיָּה, לְקַבֵּל אֲרַבְּעִין מַלְקוּת דְּבִי דִּינָא** - וארבעים שנה לקו בני ישראל מסמא"ל הרשע, כי בשנים אלו נכשלו בכמה עבירות, כנגד ארבעים מלקות שלוקים בבית דין.

לאחר שביאר הזקן סוד המדבר, חזר לתרץ את הפסוק 'ובמדבר אשר ראית אשר נשאר'.

ומסיים הזקן את תירוץ הפסוק, **וְעַל דָּא כְּתִיב 'וּבְמַדְבָּר אֲשֶׁר רָאִית', וְלֹא 'וּבְמַדְבָּר אֲשֶׁר נִשְׁאַר', כִּי בְּעִינֵיהּ הוּוּ חֲמָן לְהֵוֹאָה מְאִרִי דְּמַדְבָּרָא אֲזִיל כְּפִית קַמִּיָּהוּ, וְנִשְׁלִי אַחְסִנְתִּיהּ וְעַדְבִּיהּ** - בעיניהם היו רואים את אדון המדבר שהוא סמא"ל הרשע, כאילו

לְמִיָּהּ בְּמַדְבָּרָא תְּקִיפָא, דְּאֵיִהוּ אַתֵּר וְשִׁלְטָנוּ דְּסַמְא"ל חֲתִיבָא, דְּאֵיִהוּ דִּילִיָּה מְמֵשׁ, בְּגִין לְתַבְרָא תּוֹקֶפִיָּה וְחִילִיָּה, וּלְכַתָּתָא לִיה, וְלֹאֶכְפֵּינָא רִישִׁיָּה דְּלֹא יִשְׁלוּט.

וְאֶלְמָלָא דְּחָאבוּ יִשְׂרָאֵל, בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֶעְבְּרָא לִיה מַעְלָמָא, וְעַל דָּא אֶעְבְּרָא לֽוֹן בְּאַחְסִנְתִּיהּ וְעַדְבִּיהּ וְחוֹלְקִיהּ מְמֵשׁ, פִּינִין דְּחָאבוּ בְּכִמָּה זְמַנִּין, נִשְׁיָךְ לֽוֹן חוּיָא, וְכִדִּין אֶתְקִיָּים 'הוּא יִשׁוּפֵךְ רֹאשׁוֹ' וְגוֹ' (בראשית ג טו), יִשְׂרָאֵל מַחוּ רִישִׁיהּ בְּקִדְמִיתָא, וְלֹא יִדְעִי לְאֶסְתַּמְרָא מִיָּנִיה, וּלְבַתֵּר אֵיִהוּ מְחָא בְּבַתְרִיתָא, וְנִפְלִין כְּלָהוּ בְּמַדְבָּרָא, וְאֶתְקִיָּים 'וְאֶתָּה תִּשׁוּפְנוּ עֵקֶב' (שם). וְאַרְבַּעִין שָׁנִין לָקוּ מִיָּה, לְקַבֵּל אֲרַבְּעִין מַלְקוּת דְּבִי דִּינָא.

וְעַל דָּא כְּתִיב 'אֲשֶׁר רָאִית', בְּעִינֵיהּ הוּוּ חֲמָן לְהֵוֹאָה מְאִרִי דְּמַדְבָּרָא, אֲזִיל כְּפִית קַמִּיָּהוּ, וְנִשְׁלִי אַחְסִנְתִּיהּ וְעַדְבִּיהּ. מִנָּלָן. מִדְּכָתִיב (שמות טו טו) 'אֶזְ נִבְהִלוּ אֱלֹפִי אָדָם', וְאֵלֶּיךָ אֵינִי נָחֵשׁ שָׂרֵךְ וְעֶקְרֵב'.

וְאֵינִי אוֹף הָכִי אֶתְפָּרְשָׁנָא מִיִּשׁוּבָא לְמַדְבָּרָא תְּקִיפָא, וְלַעֲיִינָא תַּמָּן בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין לְאֶכְפֵּינָא לְהֵוֹאָה סִטְרָא, וְתוּ דְּלֹא מְתִישְׁבִּין מְלִי דְּאוֹרֵייתָא אֵלָא תַּמָּן, דְּלִית נְהוֹרָא אֵלָא הֵוֹאָה דְּנִפְיָא מְגוּ חֲשׂוּכָא, דְּכַד אֶתְפָּרְשָׁנָא סִטְרָא דָא, אֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לַעֲיִלָא, וְאֶתְיִיקֵר בִּיקְרִיָּה, וְלִית פּוֹלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵלָא מְגוּ חֲשׂוּכָא, וְלִית טוֹבָא אֵלָא מְגוּ בִּישָׁא. וְכַד עָאֵל פֶּר נֶשׁ בְּאוֹרְחָ בִּישָׁא, וְשִׁבִּיק לִיה, כְּדִין אֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקְרִיָּה, וְעַל דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָא טוֹב וְרַע כְּחָדָא, וְלֹאֶסְתַּלַּקָא לְבַתֵּר פְּטוּב. וְלִית טוֹב אֵלָא הֵוֹאָה דְּנִפְיָא מְגוּ בִּישָׁא. וְבִהָיִי טוֹב, אֶסְתַּלַּק יְקָרִיָּה, וְדָא אֵיִהוּ פּוֹלְחָנָא שְׁלִים.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

מתיבתא אור החיים

כתב רבינו (דברים ב' יא): רפאים יחשבו וגו'. צריך לדעת לאיזה ענין מודיענו הכתוב שהרפאים יחשבו וגו', ונראה כי לפי שבעמים אשר אמר ה' לאברהם לתת לנו (בראשית טו יח) הזכיר הרפאים שהוא אחד מעשרה, והודיע הכתוב כי ער שנתן ירושה לבני לוט היא הרפאים אשר אמר ה' לאברהם, והוא אומרו האמים לפניו ישבו בה וגו', ופי' לפניו הוא קודם שכתה ה' ברית עם אברהם, והכוונה בזה שתעמוד לזכותינו:

הנה דעת רבינו בפשטות שהכתוב משמיענו שארץ זו בכלל הרפאים אשר אמר ה' לאברהם, וכן כתב לגבי ארץ בני עמון (להלן פסוק כ), והיינו שעמון ומואב נטלו מן האמים והמזמזמים את ארצם, והם היו בכלל הרפאים, ולכן לעתיד לבוא תינתן ארץ זו לבני ישראל. וכע"ז כתב הרמב"ן שכל אלו הארצות היו מקדם של הרפאים, והן היו בכלל דברי ה' לאברהם, ואם כי ראיות הנה לבני ישראל, עתה עדיין לא רצה ה' שיטלו הארצות מהם. אמנם דעת רש"י דדוקא ארץ עוג שנאמר עליה 'הוא יקרא ארץ רפאים', היא בכלל רפאים שאמר ה' לאברהם, משא"כ ארצות עמון ומואב. ורבינו הביא דעתו להלן (פסוק כ), וחלק על דבריו. גם הביא רבינו דברי הספרי שארץ סיחון ועוג לא היו בכלל השבועה, וכן הביא לעיל (א ח). ובהמשך ביאר דגם לדברי הספרי אפשר לומר שארץ סיחון ועוג היו בכלל השבועה, אלא שלא ניתנו לישב ולדור בהם כשאר ארץ ישראל, אלא רק לכיבוש ולשלל.

ולכאורה דברי רבינו צ"ב, דאיך יתכן לומר שארץ ער של בני לוט היא ארץ רפאים שהבטיח ה' לאברהם, הלא לדעת רבי יהודה (ב"ב נו.) קיני קנזי וקדמוני הם אדום עמון ומואב, וסתם רבינו כשיטתו בכמה מקומות (בראשית טו יח, במדבר כד יז, להלן ג יג), וא"כ עמון ומואב שהם מבני לוט אינם בכלל השבועה אלא בכלל השלשה, ואיך אפשר

לומר שארצם של הרפאים ניתנה ביד בני לוט, הלא ארץ הרפאים היא מאותם ה' שניתנו לישראל מיד ולא לעתיד לבוא, ובכני לוט הרי גם נאמר 'כי לא אתן לך מארצו'. ומכח קושיא זו הוכיח רבינו להלן (ג יג) שלדברי הספרי אין ארץ עוג נחשבת רפאים. והביאור בדבר הוא כמו שכתב הרמב"ן וז"ל: כי בעבור שאמר הקב"ה למשה אל תצר את מואב כי אני נתתי לבני לוט את ער ירושה, יספר הכתוב כי הארץ ראויה לזרע אברהם לולי שנתנה לבני לוט. ואמר כי הארץ ההיא ישבו בה מעולם עם גדול ורם כענקים, ולכך יקראו אותם המואבים 'אמים' לגדול האימה אשר יטילו על רואיהם, והנה ה' עשה נס לבני לוט לכבוד אברהם ויכלו להם וירשו מפניהם, ואין ראוי לגזול מהם הארץ אשר נתן ה' להם במעשה נס. וכן אמר עוד בבני עמון שהיא מארץ רפאים (פסוק כ), כי גם היא היתה של רפאים בתחלה. 'והעמונים יקראו להם זמזמים', מלשון 'זממו אל תפק' (תהלים קמ ט) וכו'. והנה ארץ רפאים היתה גדולה מאד, ולקחו מהם מואב ולקחו מהם בני עמון, ונשארה ממנה לרפאים עצמם, כי עוג היושב בעשתרות מהם כמו שאמר (בראשית יד

(ה) 'ויכו את רפאים בעשתרות קרנים', וביהושע (יז טו) 'ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים'. ולכן יאמר הכתוב בגבול מואב ועמון כי לרפאים יחשב, והמואבים והעמונים הם ששנו להם שמות אחרים 'אמים' ו'זמזמים'. עכ"ל. נמצא שעמון ומואב היו להם אמנם ארצות משלהם, שהם נכללים יחד עם אדום בארצות קיני קנזי וקדמוני שהבטיח ה' לאברהם, אלא שהם סיפחו לעצמם גם חלק מארץ הרפאים, דהיינו אותו חלק שהיה בידי האמים והמזמזמים (וראה במדבר כא ח שער היתה עיר במואב), וכיון שכבשום בני לוט נעשו כשאר מדינות קיני קנזי וקדמוני שאין מותרים לישראל אלא לעתיד לבוא. אמנם שאר הרפאים שלא נכבשו בידי עמון ומואב, והם ארץ עוג או אלו הנזכרים ביהושע (ראו להלן ג יג), ניתנו לישראל מיד.

ואפשר שלזה נתכוון רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו יח): כי עיקר הניתנה היא העתידה שיבואו יחד השלשה ועמהם הנותר מהשבועה אומות, ותקפוץ פיה עולה בראות שבועת ה', וסימן לדבר נתינת הארבעה מלכים אשר נתן ה' לאברהם, שלשה כנגד קיני וקנזי וקדמוני, והרביעי תדעל מלך גוים רמז אל התאספות האומות הנשארים מהשבועה הראשונים. וכן כתב בפרשת בשלח (שמות טו טו): 'אז נבהלו וגו', אומרו 'אז', לומר כי אינו בזמן שדיבר בו עד עתה, שהוא זמן של הנכנסים לארץ, אלא על זמן ביאת גואלנו, ולזה אמר 'אז נבהלו אלופי אדום', וכן הוא אומר (במדבר כד יח) 'והיה אדום ירשה', גם אז יחול זמן לזכות במואב ועמון, ולזה אמר 'אילי מואב יאחזמו רעד' וכו', ואז גם כן נזכה בכל הנשאר מהכנעני, והוא אומרו 'נמוגו כל יושבי כנען'. עכ"ל. ונראה שכוונתו שמלבד מה שיזכו בארצות קיני קנזי וקדמוני, יזכו גם כן באותם החלקים מה' אומות שנפלו בידי בני לוט ולא הורשינו לזכות בהם עד עת בוא הגואל.

אור הישועות מכתבי הלומדים

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או בנדריים פלוס - באר ישראל

גדולים צדיקים

לכב' עלון ובחרת בחיים.

מעשה מופלא שזכיתי לו וקיבלתי על עצמי לפרסם בזכות רבינו האור החיים. זה למעלה מ-15 שנה שאני שומר על תפילה קבועה במניין, גם במחיר נסיעות ארוכות ואף באמצע הלילה. נוסף על כך, אני משתדל ללמוד מדי יום בספר "אור החיים" הקדוש. לפני זמן מה, נקלעתי לסיטואציה מורכבת שלא באשמתי. לצערי, הוחלט על העברתי למעצר מידי למשך 14 יום. רגע לפני ההחלטה, התקיים מניין לתפילת מנחה. אף שהלב היה טרוד - בחרתי להתפלל. דקות לאחר מכן - הובא גור הדין. במקום המעצר חיפשתי ספר "אור החיים" ומניין. למניין לא זכיתי, אך אחר חיפוש מצאתי ספר אור החיים הקדוש. התחלתי ללמוד ובכיתי לה' שירחם עלי בכח ובזכות הצדיק. ואן קרה הלא יאומן, כעבור כחצי שעה - הפתעה גמורה: קראו בשמי ובישרו לי - אתה משוחרר. זכותו של הצדיק הגנה עלי.

בברכה

ד.ח.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת הש"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' דברים תשפ"ו

בית יעקב

במינוי הדיינים תיקנו ישראל מה שפגמו
כשהיו בגלגול אנשי סדום

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם
(א יב.)

אפשר לרמז על מה שכתב רבנו הא"ר ז"ל (שער הפסוקים פרשת שמות) שישאל שאלה ממצרים הם הנשמות שהיו בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום, ולא נתקנו עד פעם רביעית שגזרם במצרים ויצאו וקבלו את התורה. והדיינים שנתנו להם הם לכפר על מה שפגמו בסדום בדיינים, ששם כפרו בדיינים, משפטי ה' אמת, ומנו דיינים זיפנים שקרנים, וכנגד זה נתנו לישראל בכל פרטיהן ודקדוקיהן כדי לכפר על מה שכפרו בדיינים בסדום, ועל ידי הקבלה שקבלו עליהם מני הדיינים ולעשות דין, נתקפר להם עון זה.

והכל ברר משה רבנו עליו השלום לישראל בשעת מניי הדיינים, וזהו שאמר להם כאן **איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם**, דלכאורה נראים הדברים כפולים, כדי באמרו **טרחכם**, דמלה זו כוללת הכל. אבל הקונה היא, שאמר להם תדעו דהדיינים אלה שנתנו לכם הם תקון לגשמותיכם על מה שפגמו בדיינים בסדום, וזהו שאמר **טרחכם** של עכשו הוא משא ריבכם שעבר כבר שקלקלתם בסדום, ועל זה באו הדיינים, כדי שיתקן מה שפגמו גשמותיכם, וכיון שהיו נשמות רבות לא אוכל לבדי לתקן אותם, טרח גדול עלי הוא (לה) ולא אוכל לעשותו לבדי. (פיתוחי חותם)

יראת יעקב

ברכת ה' וברכת משה

עבד נאמן קראת לו. כי מן הדין היה ראוי, שפיקון שבפטים של ישראל שחטאו בעגל, וטלו ממשה רבנו אותם אלף אורות, וקבל את כתריהם של ישראל - שלא היה מחיב להשיבם להם, כי הם אלו שגרמו לעצמם. אך משה רבנו עליו השלום, עבד נאמן קראת לו, ואינו חפץ במתנה שאינה שלו, אלא רק 'במתנת חלקו', ולכן כשחזרו לו האורות שלו, מחזיר הוא לישראל את אורותיהם. ולפרוש זה יש יסוד כבר בכתבי רבנו הא"ר זי"ע (שער הכוונות, ענין מזמור שיר ליום השבת).

באהבת משה לישראל - לא שת ליבו להפסדו
בגללם

והנה כאמור, משה רבנו מקבל בחזרה בכל שבת את אלף האורות שגלקחו ממנו. אך מרב האמונה שיש בו, ולגדל מדת עינו הטובה ולבו הטוב, חפץ הוא בכל מאדו בטובתם של ישראל, ורוצה בקיומם ובהנאתם הרבה. והרי כבר מצינו שמסר משה רבנו את נפשו ממש על קיומם של ישראל, ובזמן שעמד לרצות את הקדוש ברוך הוא ולבקש מחילתו על חטא העגל, אמר לפניו יתברך (שמות לב לב): 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא', ולכן, למרות שכל חסרון אלף האורות ממנו נגרם בגלל עונם של בני ישראל, ונחסרים ממנו אותם האורות בכל ששת ימי השבוע, מכל מקום לגדל אהבתו אותם, עמד וברכם כנגד אותם אלף האורות.

משה בירך לישראל שיוכו לאלף אורות כמוהו

זהו שאמר להם משה לישראל, 'ה' אלהי אבותכם יספ עליכם ככם אלף פעמים'. כונתו לומר בזה, כי מברך הוא כל אחד ואחד מישראל, שיזכה על ידי מעשיו הטובים לרבות האורות העליונים המתמזכים עליו, עד שישלמו אצלו כל אלף האורות להם זכה משה רבנו עצמו. וזו הוראה ברורה על כך שמיד כאשר נתנת האפשרות בידו של משה רבנו לתת את האורות לישראל, עומד הוא ומוסרם להם, וכפי שעושה בכל שבת קדש, בקבלתו את ההארה השמימית לה זכה במתן תורה.

הברכה על האורות, ולא על ריבוי הורע

נמצא, שפמשה רבנו אכן ברך את ישראל

ה' אלקי אבותכם יספ עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א יא)

ברכת ה' וברכת משה

רבנו זי"ע א (פיתוחי חותם, מחשוף הלב) מביא את דברי רש"י הקדוש בפסוק זה, שכתב וזה לשונו, מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו: משה, אתה נתן קצבה לברכותינו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם 'אשר אם יוכל איש למנות וגו'. אמר להם: זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. עד כאן.

מדוע נצרכה ברכת משה אחר ברכת אברהם
אבינו

בדברים אלו, נראה הקשי לעיני כל. כי אם אכן כבר נתברך ישראל בברכת אברהם אבינו עליו השלום, שנאמר לו מפי הגבורה כי לא יהיה מגין למספרם, לשם מה הוצרכו לברכת משה רבנו, שיתברך אלף פעמים? והרי לכאורה אין זו תוספת, כי אם מגרעת, וכטענת ישראל שנתן משה קצבה לדבר שהיה כבר ללא גבול ומדה?!

כתרי ישראל ואורות משה רבינו במתן תורה

אך נראה לומר, על פי מה שכתב רבנו הא"ר זי"ע א (שער הפסוקים שיר השירים), שישאל שיעמדו על הר סיני זכו לכתרים עליונים מאת המלאכים, אשר בהם זכו להארות עליונות, וגם משה רבנו עליו השלום קבל בזכותם אלף אורות קדושים. אולם, כאשר חטאו בני ישראל בעגל, וטלו מהם אותם ההארות שנתנו להם במתן תורה, כמו שנאמר (שמות לג ו) 'ותנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב', וגם מפמשה רבנו נטלו אלף האורות, כי לא זכה להם אלא בשביל ישראל. אכן, לכתרי ישראל זכה משה רבנו עליו השלום, וכפי שדדשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח). מהפסוק (שמות לג ז) 'ומשה יקח את האהל'.

משה רבינו מחזיר הכתרים לישראל בכל שבת

מני אז, בכל שבת קדש, מקבל משה רבנו בחזרה את אלף האורות שקבל במתן תורה, והוא עצמו נוהג טובת עין בישראל, ומשיב להם את כתריהם שנטלו מהם ונתנו לו.

זהו שאומרים ישראל בתפלת שחרית של שבת: 'ישמח משה במתנת חלקו, כי

שיזכה כל אחד מהם לאותה הארה שזכה הוא עצמו. אך בני ישראל לא הבינו את דבר משה, וסברו כי כל דבריו נסבים אך ורק על רבוי זרעם, כפי שגראה מפשט הכתוב. לכן שאלו את משה בתמיהה: 'וכי אתה נתן קצבה לברכותינו'. עמד משה רבנו והשיב לישראל: 'זו משלי היא', כלומר, על האורות אני מדבר, אותם כתרים שזכיתו כבר בהם בגלל חטאכם, ונקראו 'שלי', רוצה אני להחזירם לכם, ועוד להוסיף לכם ברכה על ברכה, שתזכו גם אתם כל אחד ואחד לאלף אורות, כפי שמקבל אני מדי שבת בשבתו. כל המתנות האלה, חזרת האורות שאני מחזיר לכם בכל שבת, ותוספת הברכה שמברך אני אתכם עכשו שתזכו גם אתם כמוני - כל זה משלי היא. אבל הקדוש ברוך הוא, הוא 'יברך אתכם' ברבוי הוצע, כאשר כבר 'דבר לכם' בהבטחתו לאברהם אבינו עליו השלום.

באור יעקב

כי שם ה' נקרא עליך

רק לאחר שסיים הסופר את כתיבת כל הפרשיות, נזכר הסופר ושם לבו לכך כי לא כון באותו השם את הכונות הראויות. אך מאחר והבדלה היחידה שהיתה בידו כדי לתקן את המצות היתה להתחיל ולכתוב הכל מתחלה, החליט הסופר להעלים הדבר ולהתעלם הימנו לחלוטין, לא יגיד מלה לרבנו. וכך מסר הסופר לרבנו את התפלין המוכנות כשהוא אינו מגלה מאומה על דבר השם שנקתב בלי הכונות הראויות.

נטל רבנו את פרשיות התפלין בהתרגשות מידיו של הסופר, והחל עובר עליהם מרפרף בעיניו, נהנה רבנו למראה הכתב הנאה והחד, ופניו הפיקו נגה ושמחה עלאית. וכך עבר רבנו והגיה את כל התבות והאותיות שבפרשיות התפלין אחת לאחת. והנה בהגיעו לאותו שם שנקתב בלי הכונות הראויות שבקש מהסופר לכון בהן, נעצר רבנו והתבונן בו לזמן ממשך שהלך והתארך.

בעודו מתבונן באותו שם, הרים רבנו את עיניו והביט לעבר הסופר ושאלו: "האם יתכן ושכחת לכון את הכונות הראויות כשכתבת את השם הזה?" הסופר נאלם דומיה. לזאת לא פלל. בוש ונכלם השפיל את ראשו ואמר בהכנעה: "אכן, אודה ואבוש, רבי קדוש, לא כונתי באותו שם, ועתה ימחל נא לי רבנו, ואכתב עבור הרב תפלין חדשות בכונה הראויה". רבנו שנוכח לראות את יראת השמים של הסופר והיותו מודה ועוזב, מחל לו בלב שלם, והסכים שייכתב עבורו תפלין חדשות. ואכן כעבור זמן מה הביא הסופר לרבנו את הפרשיות החדשות שנקתבו בכונה, כרצון קדשו של הרב.

היה זה בעת ששהה רבנו האביר יעקב זיע"א בעיר מראקש. חפשו הרב סופר ממחה וירא שמים שייכתב עבורו פרשיות לתפלין. התענג הרב אצל בני העיר האם יש בעירם סופר הראוי לגשת למלאכת הקדש והוא ירא שמים ובקי היטב בהלכות ואף כתבו נאה. השיבו לו בני העיר: "בודאי, יש בעירנו סופר אחד תלמיד חכם וירא שמים בקי וממחה בהלכות סת"ם ואף ידיו רב לו בתורת הנסתר ובספרי קבלה, והוא ראש הסופרים של עירנו".

בקש הרב שייביאו לפניו את הסופר, יען כי חפץ הוא לתהות על קנקנו. כשהגיע הסופר, אמר לו רבנו: "בקשה לי אליך, חפץ אני שתכתב עבורי פרשיות לתפלין, ואכן שמעתי עליך לאמר כי בקי הנך עד מאד במלאכת הקדש זו, וכי ידים לך בתורת הנסתר, אך זאת אבקשך, כי בטרם תכתב כל שם מהשמות הקדושים, תרד ותטבל במקוה טהרה, ואף גם תכון כל כונות האר"י הקדוש". ואודות שזכרו אשר ישלם לו אמר לו הרב: "אל ידעו בעיניך ההוצאות, ואל תקמץ בהם, כי את שורך תקבל ככל אשר תבקש".

בחרדת קדש ובסלודין נטל הסופר הממחה על שוכמו את העל הגדול של כתיבת התפלין עבור רבנו. בדקדוק רב ובכונות עלאיות ישב הסופר וכתב את פרשיות התפלין, כשאינו מסיח דעתו ולו לרגע אחד. אמנם למרבה הצער, באחד מהשמות הקדושים, שכח הסופר ולא כון את הכונות הראויות טרם כתיבתו.

קדושת יעקב

ידכם עולה ועל ידכם יורדת. ובפסוק זה רמז שמונתיה בכפל, דבר משה אל כל ראשי תבות גימטריא 'אדנ"י. עוד, משה אל כל סופי תבות גימטריא אדנ"י, דזה שם המלכות דשרשה דינים וגבורות, והינו אדנ"י דינא דמלכותא דינא, וצריכה מתוק בכל יום מחדש: (משנחף הלבן)

ממעטים עצמכם

ה' אלהיכם הרבה אתכם וכו'. על דרך לא מרובכם וכו' כי אתם המעט' וכו' (להלן ז' א), נתתי גדלה לאברהם וכו' (חולין פט.). ולפיכך כי יעקב בחר לו יח' וכו' (תהלים קלה ד), ובההיא נמי האבות הן הן המרובה וכו' (ביר מז ח), שפ"ב-יכו"ל בחר בבעלי מדת הענוה וכו', וכן כתיב (להלן יד ב) 'ובך בחר' וכו', שכיון שבני ישראל עושים מעשה אבותיהם הקדושים שהולכים בדרך ענותנותם וכו', ממילא אתיא כל ברכה רוחה והצלחה וכו', וזהו ה' אלהיכם הרבה אתכם, שפ"ב-יכו"ל מתכנה עליכם מכח רב ענותנותכם בעיני אלהים ואדם וכו', וזהו ה' אלהיכם דיקא וכו', שכן 'ענוה' עם הכולל גימטריא ה' אלהיכם וכו', שזהו גם כן הרבה אתכם, מזה כנגד מדה לעמת שאתם גם אתם ממעטים עצמכם וכו', לכך הרבה אתכם וכו', ובהאי מאן דאיהו זעיר וכו' (זוהר ח"א קכב.). והנכם היום גימטריא 'ענוים' וכו', כמו שנאמר (תהלים לו יא) 'ענוים יידשו ארץ' וכו', 'שבשפלנו זכר לנו' וכו' (שם קלו כג). ככוכבי השמים לרב, דהינו שלעמת ענותנותם שעושים עצמן מתחת לארץ וכו', לפיכך והנכם היום ככוכבי השמים לרב וכו', הרי לך מכח ענותנותם קונים שמים וארץ וכו': (פתח האוהל)

משה הזהירם לתקן את המלכות

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א א).

אפשר לרמז דמשנה תורה הוא במלכות, כמו שכתוב בזהר הקדוש (תיקון תיקון כא מו.), וכמו שכתב רבנו זלה"ה (שער הכונות חג הסוכות דרוש ו) ולכן בתחלת דברי משה רבנו עליו השלום, דבר אל בני ישראל על אודות המלכות שיהיו בכבודה הרבה ויכירו וידעו בצערה, שכל חטא שעושים פוגמים בה מיד, ואין לה מנוחה מצד חטאת בני ישראל. וידעו כמה חסרונות יש בה מצד חטאתם, כי גם בהיותה באצילות גורמים לה להיות אחור באחור עם זעיר אנפין. וזה שאמר הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, סופי תבות עם הכולל גימטריא 'מלכות', דהעקר הוא להזהירם על המלכות, וקבץ כל ישראל כמו שנאמר אל כל ישראל, והכונה שאמר להם דעו לכם שכלכם בני המלכות, וכלכם ראויים לתקנה, ותשאר בעולם האצילות, ולא תתפרד מדודה שהוא קדשא בריך הוא תמיד, דעל ידכם היא עולה ועל ידכם היא יורדת. וכל זה רמזו במלת ישראל שהוא שמכם, דמלת ישראל [עם הכולל] גימטריא 'האצילות', לרמז דאתם כלכם ראויים להשיג עולם האצילות, וכשתשיגו עולם האצילות, על ידי זה יש לכם כח להשאיר המלכות בעולם האצילות. עוד, ישראל אותיות 'לי ראש', וראש גימטריא 'המלכות', והמלכות נקראת 'אשת חיל' עטרת בעלה, ונרמז זה במלת ישראל 'לי ראש', שאומר להם הקדוש ברוך הוא לישראל דעו לכם שהראש שלי, דהינו העטרה שלי שהיא המלכות שהיא גימטריא 'ראש' כאמור, מסרתי אותה בידיכם, על

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זצ"ל
מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון מ"ג - פרשת דברים תשפ"ו

סדרות איל

ביאור לשון 'איכה' שאמרו משה ישעיה וירמיה

שישורו שלום בכל העולמות, אבל אם יעברו על התורה, על זה נאמר (ישעיה נז כא) 'אין שלום אִמְרֵי אֱלֹהֵי לְרָשָׁעִים', שהעונש הגדול ביותר לרשעים הוא ש'אין שלום', וזה גורם להם את כל הצרות, ומשפיע גם על כל העולמות שלא ישורו בהם שלום וממילא הם לא יהיו מתוקנים.

על ענין זה אמרו במדרש שמשה ישעיה וירמיה ראו את ישראל בשלשה מצבים, ובכולם אמרו לשון 'איכה' שהיא לשון תמיהה והתפעלות באופן מיוחד מאד, בין אם הוא טוב מאד ובין אם הוא רע מאד, משה ראה אותם בזמן שהיו בהצלחה ובשלימות הגדולים ביותר ששייך, לאחר שקיבלו את התורה ועמדו להכנס לארץ ישראל ולקבל את כל הטובות והברכות שיש בעולם, והזכיר שני מיני ריבויים, ריבוי בכמות וריבוי באיכות, לכך גם בתחילה כשתיאר את מצבם כפל ואמר 'ה' אלהיכם הרבה אתכם' באיכות, ו'הנכם היום ככוכבי השמים לרוב' בכמות, וגם כשביקר אותם שישארו במצב זה אמר, 'יוסף עליכם ככם אלף פעמים' בכמות, 'ויברך אתכם כאשר דיבר לכם' באיכות. ואמר 'איכה אשא לבדי' שכל כך התרבתה טובתם עד שאין באפשרותו לעמוד לבדו להתעסק ברוב טובתם ולתקן ענינם, ואז מינה תחתיו שרים ושופטים שיתעסקו בעניניהם הרבים.

ישעיהו הנביא ראה אותם בשעה שהתחילו לעבור על התורה והמצוות, ואז התרופף השלום בכל העולמות, ועל זה אמר 'איכה היתה לזונה', וירמיה הנביא ראה אותם בזמן שכבר סבלו מהצרות, שכבר הגיעו לדרגה של 'אין שלום לרשעים', וגם על זה אמר 'איכה ישבה בדד', בלשון תמיהה והתפעלות על שהגיעו עליהם צרות גדולות כל כך, והכל מפני שעזבו את התורה והמצוות, וזה גרם שלא יהא שלום בכל העולמות.

שלושת החלקים הללו רמז גם משה רבינו בדבריו על חטא המרגלים, אלא שבתחילה הקדימה התורה לכללות חומש דברים את שני הפסוקים הראשונים, שיש בהם רמז על כלל החטאים שהיו להם במדבר, כדי ללמד שחלק גדול מחומש זה עוסק בתוכחה שהוכיח משה את ישראל קודם שנכנסו לארץ, כדי לחזק בליבם את ההכרה שרק על ידי שמירת דבר ה' זוכים לכל הטובות שיש בעולם, והתחיל דבריו בטובות שהיו להם תיכף לאחר קבלת התורה, שהיו להם ברכות והצלחות נפלאות, ולאחר מכן פירט להם את חטא המרגלים, שהוא כדברי ישעיה שראה אותם בזמן פחזון, שעברו על דבר ה', וכשפירט את העונש שקיבלו שימותו במדבר, הוא כדברי ירמיה שראה אותם בזמן קלקלת, שמאז כבר נקבע להם תשעה באב לבכיה לדורות.

עקידת יצחק שער פז

משה ראה את ישראל בשלוותו, ואמר איכה אשא לבדי, ישעיה ראה אותם בפחזון, ואמר איכה היתה לזונה, ירמיה ראה אותם בניולן ואמר איכה ישבה בדד. ויש להבין מהי השייכות בין שלשת הענינים.

ד. כמו כן יש לברר האם כוונת משה בלשון 'איכה' היא בשבח ישראל או בגנותם, שמכך שהשוו את דבריו לדברי ישעיה וירמיה משמע שהוא בגנותם של ישראל, וכן משמע ממנהג ישראל לקרוא פסוק זה בניגון של מגילת איכה, ומכך שקוראים את שלושת הפסוקים הללו של 'איכה' בסמיכות ליום חורבן הבית בתשעה באב, שהרי פרשת דברים נקראת לעולם בשבת הסמוכה לתשעה באב, ודברי ישעיהו שאמר 'איכה היתה לזונה', נקראת בהפסרת חזון בשבת זו, וביום תשעה באב קורים מגילת איכה. אולם מכך שאמרו שמשה ראה אותם בשלוותו ואמר כן, משמע שאינו בגנותו, וכן מכך שאמר זאת משה לאחר שדיבר בשבחן של ישראל ובירכם, משמע שגם דיבור זה אינו בגנותו של ישראל אלא בשבחן.

ביאור הענין הוא, בהקדמת דברי המדרש (דברים רבה פ' שופטים): 'חביב הוא השלום שהקב"ה נתנו לציון שנאמר (תהלים קכב ו) 'שָׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם', חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה לשמים שנאמר (איוב כה ב) 'עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו', חביב הוא השלום שנתנו הקב"ה לקרובים ולרחוקים שנאמר (ישעיה נז ט) 'שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרָחוֹק וּלְקָרוֹב'. ונראה ששלשה ענינים אלו הם כנגד שלושת העולמות שיש בבריאה, עולם העליון ששם המלאכים, עולם האמצעי ששם הכוכבים וצבא השמים, ועולם התחתון שבהם בני האדם, וללמד ששלושת עולמות אלו אין יכולים להתקיים בלא השלום שענינו חיבור של דברים נפרדים.

העולם התחתון צריך את השלום, לפי שהאדם מורכב מגוף גשמי ונשמה ונפש רוחנית ושכלית, וכן שאר הבריות בעולם הזה שהוא חיבור של חומר וצורה, שצריך את השלום בכדי להתקיים, וכן כל בני האדם הדרים בעולם הזה אין להם יכולת להתקיים בלא חיבור של אחד עם השני. גם העולם האמצעי של כל הכוכבים והמזלות, הם תלויים ומחוברים זה בזה, וגם בעולם העליון, שלמות עבודת המלאכים היא רק בצירוף של כולם יחד, ועל שלשתם אמרו חביב השלום, שירושלים הכוונה לירושלים של מעלה שהיא עולם המלאכים, והשמים הוא העולם האמצעי של הכוכבים והמזלות, והרחוק והקרוב הם עולם התחתון.

כשנתן הקב"ה את התורה לישראל, קבע שכל העולמות ושלמותם יהיו תלויים בכלל ישראל, אם ישראל ישמרו את התורה בשלימות, זה יגרום

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולכן ויחצרת ודי זהב. אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע (דברים א, א-ב)

בפסוקים אלו פותחת התורה את חומש דברים הנקרא משנה תורה, שבו חזר משה רבינו לפני ישראל על כל התורה, והיה זה כחודש לפני מותו, וכשעמדו כבר להכנס לארץ ישראל.

מקריאת הפסוקים הללו לפי פשוטם, נראה שהתורה מזכירה כאן את המקומות בהם אמר משה את הדברים לבני ישראל, אולם האמת היא שלא זו כוונת התורה, וכפי שמבואר בפסוק לאחר מכן 'וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים יָמָה בְּעֶשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דָּבַר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֲלֵהֶם' (א), הרי שאת כל הדברים האמורים להלן אמר להם בראש חודש שבט שלפני פטירתו, וכבר דרשו חז"ל, כפי שהובא ברש"י, שכוונת התורה להזכיר כאן בדרך רמז את כל המקומות אשר חטאו בהם ישראל בהיותם במדבר.

יש להבין: א. שאף שאכן כוונת משה רבינו היתה להוכיח את בני ישראל, וכפי שפירש משה את דברי תוכחתו באריכות בפרשיות החומש, מדוע כתבה זאת התורה כאן רק בדרך רמז.

ב. עוד יש להעיר כמה הערות במה שנאמר (יב) 'וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבִדִּי שְׂאֵת אֲתָכֶם. ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֲתָכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב. ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יִסֹּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֲלֵף פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֲתָכֶם כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָכֶם. אֵיכָה אֲשֵׁא לְבִדִּי טָרְחָכֶם וַיִּמְשָׁאֲכֶם וַיִּרְבְּכֶם. תַּחֲלִילָה יֵשׁ לַהֲתַבּוֹן מִהִי כוֹנֵנִתוֹ בַּכִּפְּלוֹת דְּבָרָיו בְּבִרְכַּת הַרִיבִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם בַּפְּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַבִּרְכָּה כָּפַל אֹמֶר, 'הִרְבָּה אֲתָכֶם', וגם 'וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב', וגם בַּפְּסוּק הַשֵּׁנִי אֹמֶר 'יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֲלֵף פְּעָמִים' וגם 'ויברך אתכם כאשר דבר לכם'.

ג. עוד יש להעיר בלשון הפסוק שאמר משה 'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם', שלשון זו של 'איכה' מצינו בעוד שנים מהנביאים שהתנבאו בלשון זו, והם ישעיהו הנביא שאמר (ישעיה א כא) 'אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קְרִי' נֶאֱמָנָה', וכן ירמיהו הנביא שפתח את מגילת איכה (א א) בפסוק 'אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר רַבָּתִי עִם הִיְתָה כְּאֶלְמָנָה'. וכבר עמדו חז"ל (מדרש איכה רבה פ"א, ילקוט שמעוני דברים רמז תתא) על דקדוק לשון 'איכה' שאמרו שלשתם, וכך אמרו: 'אמר רבי לוי שלשה אמרו בלשון איכה. משה ישעיהו וירמיהו משל למטרונא שהיו לה שלשה שושבינין, אחד ראה אותה בשלוותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בנוולותה, כך

מכתלי בית הדין

תשובות אקטואליות
בענייני חושן משפט
על הפרשה

גיליון שנ"ז, פר' דברים תשפ"ו

משולחנו של הגאון
רבי מנחם מנדל
פומרנץ שליט"א
ריש מתיבתא 'עוז והדר'

פלישת עכברים לחנות שכורה

לו בית 'סתם' שחייב לתחזק את הבית, וכפי שיתבאר חילוק זה לקמן בסמוך].

ובהגהות מיימוניות כתב (שם) 'מכאן דחייב לקרותה לו, אפילו אם בעידא דאגריה לא היה מקורה, לא אמרינן כשאמר בית זה אני משכיר לך כמו שהוא עכשיו קאמר, דאנן סהדי דדעתיה דשוכר שיהא ראוי לדירה מפני רוחות ושלגים וגשמים וגנבים שיעלו בפרצות'. ונראה שהבין שיש לתקן לא רק בחלון שכבר קיים ונסתם.

ב. מום שנחדש לאחר הכניסה

ויש לברר מה הדין באופן שבו בשעה ששכר השוכר את הבית היו מצויים כל אותם דברים שחייב המשכיר להעמיד לשוכר, אלא שלאחר מכן, במשך ימי השכירות, נתקלקלו אותם הדברים, והשוכר בא וטוען כלפי המשכיר שעליו לתקנם ולהעמידם מחדש.

בנמוקי יוסף (בבא מציעא נט. מדה"ר ד"ה גמ' המשכיר בית) הביא בשם הריטב"א, שכתב בשם רבו הרא"ה, שאם השכיר אדם בית מסוים לחבירו, הרי בשעה שמכניסו לתוכו חייב הוא להעמיד לו את כל הדברים הנזכרים. אולם מכאן ואילך, אם נפלו ונתקלקלו אותם דברים שחייב להעמיד לו, אזדא ליה, ואינו חייב עוד לתקן ולהעמידם. וזהו דוקא כשאמר לו 'בית זה', אבל אם שכר ממנו בית בסתם, אזי חייב להעמיד לו דברים אלו כל זמן השכירות.

וכן פסק הרמ"א (סימן שיד שם), שאם תיקן המשכיר את הדברים הללו, ואחר כך נשברו תוך ימי השכירות, אם אמר לו 'בית זה', אין צריך להעמיד לו בית אחר.

ומבואר, שאף על פי שחייב המשכיר להעמיד לשוכר אותם דברים, מכל מקום אם היו קיימים בשעת המסירה ואחר כך נתקלקלו, שוב אין לשוכר טענה על המשכיר. שהרי המשכיר נתן לשוכר בית שלם כראוי, ולאחר מכן, כשנתקלקל, הפסיד השוכר, ואין על המשכיר עוד חובה ושעבוד להעמיד ולתקן.

אולם המאירי (בבא מציעא קא: ד"ה אמר המאירי ה') חולק על כך, ולדבריו, מה שאמרו שהמשכיר בית לחבירו חייב לתקן את כל הדברים שהם מעשה אומן והם עיקר גדול בישיבת הבתים, אינו מוגבל לשעת הכניסה בלבד. אלא בין אם נכנס השוכר בסתם ולא היו שם דברים אלו, ובין אם היו שם בשעה שנכנס ואחר כך נתקלקלו, בכל אופן חייב המשכיר לתקנם ולהעמידם לשוכר.

לשיטת המאירי, חובת המשכיר היא חובה תמידית, וכל זמן שהשכירות קיימת עליו להעמיד את הבית במצב ראוי למגורים לכל אורך תקופת השכירות.

ג. בית שנפל וחמור שמת

במשנה במסכת בבא מציעא (קג.) שנינו, שהמשכיר בית לחבירו ונפל, חייב להעמיד לו בית. ובגמרא שם נתבאר, שאם בשעה שהשכיר לו אמר לו 'בית זה', אם נפל אינו חייב להעמיד לו בית אחר, דהא אול ליה.

ופירש רש"י (ד"ה אזדא ליה), שמזלו של השוכר גרם, ואין המשכיר צריך להעמיד לו בית אחר. ובמשנה מדובר דוקא כשהשכיר לו בית סתם, שאז נתחייב המשכיר להעמיד לו בית.

והנה במסכת בבא מציעא (עח.) שנינו: השוכר את

בהסכמתו הראשונה כהסכמה למצב הנוכחי. הוויכוח ביניהם החרף, ושני הצדדים, שכל אחד מהם אדם ירא שמים וחפץ לנהוג על פי דין תורה, הציגו את השאלה בבית הדין כדי לברר את ההלכה.

עיקרי הנושא בהלכה

א. חובת המשכיר בכל מה שהוא מעשה אומן

בראשית דברינו יש לברר בעיקר דינו של שוכר בית מחבירו, ונעשה מום בבית בתוך ימי השכירות, אם חובה על המשכיר לתקן את המום, ואם כשאינו מתקנו רשאי השוכר לחזור בו משכירותו.

במשנה במסכת בבא מציעא (קא:) שנינו, שהמשכיר בית לחבירו חייב בדלת, בנגר ובמנועול, ובכל דבר שהוא מעשה אומן, אבל דבר שאינו מעשה אומן - השוכר עושהו.

ובגמרא שם נתבאר פירוט הדברים, שהמשכיר חייב להעמיד דלתות, לפתוח חלונות ולחזק את התקרה, ולסמוך קורה שנשברה. ואילו השוכר חייב לעשות סולם, מעקה ומרזב, להטיח את גגו וכן כל דבר שאינו מעשה אומן מוטל על השוכר.

נמצאנו למדים חלוקה ברורה בין צרכי הבית שנדרשים למלאכת אומן שהם חובתו של המשכיר, לבין צרכים משניים המוטלים על השוכר.

וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך (סימן שיד סעיף א), שהמשכיר בית לחבירו חייב להעמיד לו דלתות, ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו, ולחזק את התקרה, ולסמוך את הקורה שנשברה, ולעשות נגר ומנועול. וכן אם נפחתה המעויבה והתקרה בארבעה טפחים חייב לתקנה. וכן כל כיוצא בזה מדברים שהם מעשה אומן והם עיקר גדול בישיבת הבתים והחצירות.

והוסיף שם הרמ"א, שאף על פי שנכנס השוכר וראה שלא היו שם דברים אלו, אין אומרים שנתפייס במה שראה, אלא על המשכיר מוטל לתקן.

ומקור הדברים בדברי הנמוקי" (בבא מציעא נט. מדה"ר ד"ה ולפתוח לו חלונות) בשם הראב"ד 'זאף על גב דבשעת שכירות נכנס שם שוכר וראה שלא היו שם דברים אלו, לא אמרינן ראה ונתפייס, דכיון דלדירה אמר ליה ולא חזיא לדירה אלא בדברים הללו, הרי זה כאילו התנה בפירוש'. וכתב שלכאורה דעת הרמב"ם אינה כן, שכתב הרמב"ם (הלכות שכירות פרק ו' הלכה ג) 'ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו', ומשמע דדוקא אם יש לפני הקונה חלונות אך הם סתומים ש התחייבות של בעל הבית לתקנם, אך אם אין חלונות כלל, רשאי המשכיר לומר לשוכר הרי ראית את הבית בעיניך שאין בו חלונות, ולקחת אותו על דעת שהוא אפל. וכן כתב המאירי (ב"ק קא: ד"ה אמר המאירי הראשון) שאם השוכר ראה את הבית בשעת השכירות ואין בו חלונות, אין המשכיר חייב לעשות לו חלון.

אמנם הנמוקי" חזר לומר דשמוא גם לדעת הרמב"ם אם הבית אפל חייב לפתוח לו חלונות, ומה שכתב שאם החלונות נסתמו חייב לפותחם, היינו שגם כאשר החלונות נשברו בכל מהלך השכירות חייב בעל הבית לפותחם. [ולשיטתו ביאר שדברי הרמב"ם הם במשכיר

ראובן מאיר בלומנפלד, אברך יר"ש, עמל שנים רבות כדי להקים עסק קטן של ייצור ושיווק חלקי מתכת עדינים למכשור רפואי. לאחר חיפושים ממושכים מצא חנות תעשייתית צנועה באזור תעשייה שקט, השייכת לשמעון זאב רוזנברג, יהודי מבוגר ונעים הליכות, הידוע בקרב בעלי העסקים כאדם ישר ומסודר. החנות התאימה לצרכיו של ראובן: תקרה גבוהה, חיבורי חשמל תעשייתיים, רצפת בטון יציבה, ומיקום נוח לשילוח סחורה. לאחר משא ומתן רגוע נחתם חוזה שכירות לחמש שנים, וראובן השקיע במקום סכומי עתק: מכונות מדויקות שיובאו מחו"ל, מדפים מיוחדים, ומערכת בקרה רגישה במיוחד ללחות ולאבק. כחצי שנה לאחר תחילת השכירות, הבחין ראובן בליילה אחד בתווזה חטופה בפנת החדר. בתחילה חשב שמדובר בחתול, אך עד מהרה התברר לו כי עכברים החלו להופיע במקום. בבדיקה התברר שהם יורדים דרך חור נסתר בתקרת הגבס, במקום שבו התקרה נצמדת לקיר חיצוני ישן.

ראובן פנה מיד לשמעון. שמעון, שלא התכחש לאחריותו, הזמין מדביר, הוצבו מלכודות, ונעשה ניסיון לאטום את האזור הנראה לעין. אולם כאשר הציע איש המקצוע להסיר חלקים נרחבים מתקרת הגבס כדי לאתר במדויק את פתח הכניסה, סירב ראובן לכך בתקיפות, בטענה שהדבר עלול לפגוע במכונות היקרות ובמערכות החשמל והבקרה שהותקנו במקום, והנזק עלול להיות כבד לאין ערוך.

הטיפול בעכברים שיפר במעט את המצב, אך לא העלים אותו לחלוטין. לעיתים רחוקות עוד נראו סימנים, אך העסק המשיך לפעול. ראובן, מתוך שיקול כלכלי ומתוך תקווה שהבעיה תיעלם עם הזמן, בחר להמשיך במקום.

כעבור חמש שנים הסתיימה תקופת השכירות הראשונה. שמעון הציע לחדש את החוזה, וראובן, לאחר התלבטות, חתם על חוזה חדש לחמש שנים נוספות, ללא שינוי מהותי בתנאים. גם בשלב זה ידע ראובן על קיומה של בעיית העכברים, אך סבר כי היא ניתנת לניהול ואינה מצדיקה מעבר יקר ומסוכן.

לאחר כשנתיים מן התקופה החדשה, החריפה הבעיה. העכברים החלו להופיע בתדירות גבוהה יותר, סימני כרסום נמצאו באריזות, וראובן חש איום ממש על תקינות המוצרים ועל שמו הטוב מול לקוחותיו. הלחץ הנפשי והחשש מהפסדים גרמו לו להרגיש שאין ביכולתו להמשיך ולהחזיק במקום.

ראובן פנה לשמעון והודיע לו כי בדעתו לעזוב את החנות לפני תום תקופת החוזה, בטענה שהחנות נגועה במום מהותי שאינו מאפשר שימוש סביר ותקין.

שמעון השיב בתקיפות רגועה אך נחרצת: מאחר שראובן ידע היטב על בעיית העכברים כבר בתקופה הראשונה, ואף על פי כן בחר לחדש את השכירות לחמש שנים נוספות, הרי גילה דעתו שהוא מקבל את המצב ומסכים למום. ואם כן, אינו יכול כעת לטעון לאותו פגם עצמו כדי לבטל את ההסכם.

ראובן מצדו טען כי אמנם ידע על קיום הבעיה, אך סבר שהיא זמנית וברת שליטה, ואילו כעת התברר לו שהיא עמוקה ושוורשית יותר, וממילא אין לראות

החמור וחלה, יכול המשכיר לומר לשוכר 'הרי שלך לפניך', אבל אם מת החמור חייב להעמיד לו חמור אחר. ובגמרא (שם עט.) אמר רבה בר רב הונא אמר רב, שאם שכר את החמור לרכוב עליו ומת בחצי הדרך, דינו שנותן לו שכרו של חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעומת. והעמידה הגמרא שמדובר כשאינו יכול למצוא חמור אחר. ומכל מקום חייב לשלם על מה שהלק, משום שהמשכיר אומר לו, שסוף סוף אילו היה רוצה לבוא לאותו מקום שם מת החמור, היה חייב לשלם לו דמי שכירות החמור עד לאותו מקום, ואם כן אותו שכר שהיה משלם ישלם לו על חמורו.

והקשה הגמרא, באיזה אופן מדובר. אם שכר ממנו חמור סתם, הרי חייב המשכיר להעמיד לו חמור אחר כמבואר במשנה. ואם אמר לו 'חמור זה', אם כן אף שאינו חייב להעמיד לו חמור אחר, מכל מקום אותו חמור משועבד בדמיו עבורו, ואם כן ימכור השוכר את נבלת החמור ויקח בדמיה חמור אחר. ותידחה הגמרא, שאין בדמי הנבילה כדי לקנות חמור אחר.

והקשו התוספות (שם ד"ה ואם יש) מדין בית שנפל, שם למדנו שאם שכר 'בית זה' ונפל אודא ליה, ומדוע לא אמרו שם שאם יש בדמיו ליקח בית אחר, ימכור השוכר את הבית ויקח אחר, כשם שאמרו בחמור.

ותירצו, שבית אינו עומד להימכר אלא להוסיף עליו ולחזור ולבנותו כבתחילה. וכיון שאמר לו 'בית זה' ונפל, אין למוכרו, שהרי אינו עומד לכך אלא לבנין. ובדוא לא שיעבד הבית לכך, וגם לא קיבל עליו להוסיף הוצאות בבנין בית זה, אלא השכיר לו בית זה כמו שהוא, לדור בו כל זמן שיוכל. לכן, אם נפל הבית, אודא ליה. אבל חמור שמת, אינו עומד אלא למוכרו בדמים, ואם כן הרי שיעבדו לכל ענייני החמור, ואם יש בדמי הנבילה לקנות חמור אחר, יוכל השוכר ליקח בדמים חמור אחר.

ד. בית מסוכן

בש"ת הרא"ש (כלל לה סימן ו) נשאל על המשכיר בית לחבירו, ואמר לו בשעה ששכרו שהוא משכיר לו 'בית זה', ונמצאו בו קורות נוטות עד שמסוכן לדור בו, אם חייב המשכיר לתקן.

והשיב, שאף על פי שאמרו בגמרא שבהשכיר לו 'בית זה' אודא ליה, מכל מקום כל זמן שהקורות עומדות בו ונוטות, הרי עדיין לא נפל הבית. וכל כמה דלא נפל, יש להסתפק אם דמי לדברים שהמשכיר חייב להעמיד לשוכר, כגון לסמך לו קורה וכיוצא בזה.

והביא על כך הרא"ש את דברי התוספות הנזכרים, וכתב שמוז' יש ללמוד, שאם התקלקלו הקורות והתקרה, הרי עדיין לא נפל הבית, ומסתמא עומד הוא לתקן. ושוב לא שייך לומר 'אודא ליה', שהרי עדיין נקרא בשם 'בית', אלא שהוא מסוכן לדור בו. נמצא שבית מסוכן דומה לחמור שמת ונבלתו עומדת למכירה, ויש לחייב את המשכיר לבנותו עבור השוכר. ולא פטרו את המשכיר אלא בבית שנפל לגמרי, שאז אודא ליה הבית הראשון, וכל מה שיבנה יהיה בית חדש ולא אותו בית שהשכיר לו.

ומבואר מדברי הרא"ש שסבר כהמאירי, שכל שעומד הבית לתקן, חייב המשכיר לתקנו, אף אם בשעה שנכנס השוכר היה הבית מתוקן ואחר כך נתקלקל. וחולק על הנמוקי יוסף.

והנה בטור (סימן שיב סעיף טז) הביא בשם הרמ"ה לגבי בית שנפל, שאם יש בעציו ובאבניו כדי לקנות בית אחר יקנה, כמו שמצינו בדין חמור זה. וכתב על כך הטור, שדעת הרא"ש היא שאפילו אם יש בעציו ובאבניו כדי לקנות בית אחר, אינו צריך לתת לו אחר, דהא אודא ליה, וכדעת התוספות. אלא שכל זה נאמר דוקא כשנפל הבית כולו, אבל אם הוא קיים אלא שנתקלקל עד שהוא סכנה לדור בו, חייב המשכיר לתקנו, שהרי באופן זה לא שייך לומר אודא ליה, ומסתמא אודא לתקן, שעדיין נקרא בית, אלא שהוא מסוכן לדור בו. ולפיכך חייב המשכיר לתקנו.

להלכה פסק בשולחן ערוך (סימן שיב סעיף ז'), שהמשכיר בית לחבירו ונפל, אם כשהשכיר לו אמר לו 'בית זה', אינו חייב לבנותו, אלא מחשב על מה שנשתמש בו ומחזיר לו שאר השכירות. והוסיף, שיש מי שאומר שדוקא בשנפל כולו, אבל אם הוא קיים אלא שהוא מסוכן לדור בו, חייב המשכיר לתקנו. והיא שיטת הרא"ש.

ה. הספק בפסק ההלכה

ולכאורה יש לעמוד כאן על סתירה בדברי הרמ"א. לגבי שוכר בית שהתקלקל בו דברים, ואפילו דברים שהם עיקר בשיבת הבתים והחצירות, פסק הרמ"א כדעת הנמוקי יוסף בשם הריטב"א, שאין המשכיר צריך לתקנם לאחר שהיו קיימים בשעה ששכרם, וכשאמר לו 'בית זה' אינו משועבד עוד לתקן ולהעמיד לו בית. ואילו לגבי בית שמסוכן לדור בו, מסכים הרמ"א עם שיטת הרא"ש שכל שעומד הבית ועדיין שמו עליו, חייב המשכיר לתקנו, ואין אומרים שאינו משועבד ואין עליו חיוב להעמיד את הבית. ובקצות החושן (סימן שיד סק"א) הניח קושיא זו ב'צריך עיון'.

ואמנם יש לציין, כי הרמ"א עצמו, בסיום דבריו לגבי נתקלקל בתוך זמן השכירות שכתב שאינו חייב לתקנו, חתם בלשונו 'ועיין לעיל סימן שיב סעיף ז'. ורמז לדן שהביא שם בשם הרא"ש, שבעצם הוא חולק על מה שכתב לפטור את המשכיר מלתקן.

ועמד על כך בעל מנחת פתים (ח"מ סימן שיד), וכתב שזו כוונת הרמ"א ברמיזתו, להורות ששם פסק בשם הרא"ש שחייב לתקן, ולפיכך אין כאן הכרעה גמורה, אלא הצבת שתי השיטות זו בצד זו. ותמה על קצות החושן, שסתם בקושייתו ולא ציין שהרמ"א גופא רמז לקיום המחלוקת בנידון.

וכן כתב בערך שי (סימן שיד סעיף א), שבאמת הדבר עומד במחלוקת. ואף הרמ"א רמז לשיטת הרא"ש, ובאמת גם בנידון בית שמסוכן לדור בו (סימן שיב סעיף ז') לא הובא הדין בשולחן ערוך בלשון מוחלטת, אלא בשם 'יש מי שאומר', ללמד שאין הדבר מוסכם להלכה מכל צד, אלא שנחלקו בו גדולי הפוסקים.

ו. שיטת הפוסקים שדברי הרא"ש דוקא במקום סכנה

במנחת פתים כתב, שאפשר ליישב ולהעמיד את דברי הרא"ש רק במקום שיש סכנה לדור שם אם לא יתקנו, ובאופן כזה יש לחייב את המשכיר לתקן. וכן כתב בשושנת יעקב (סימן שיד) וביאר החילוק, שכאשר נפגע איזה שימוש בדירה, יש לומר כי מזלו של השוכר הוא שאין שימוש בדירה כמו שהיה בתחילה, אבל כאשר נפגעה עצם הדירה עד שסכנה לדור שם, בוודאי הוא מזלו של המשכיר שאין לו דירה לדור בה גם אחרי שהשוכר יצא ממנה.

וכ"כ בצדק ומשפט (סימן שיב סעיף יז ד"ה ותו), וביאר שאין לומר שהדבר תלוי במחלוקת והרמ"א נקט כשיטת הנמוקי יוסף נגד הרא"ש. שדבר זה זר מן השכל, שיתפוס הרמ"א דעת הנמוקי יוסף כנגד אביר הרועים הרא"ש ז"ל, וכל שכן לבני אשכנז.

ועוד הוסיף, כי בתחילת ההגה כתב הרמ"א, שאף על פי שנכנס השוכר וראה שלא היו שם דברים אלו, אין אומרים שהתפייס במה שראה אלא על המשכיר לתקן. ואם נאמר שכוונתו גם באופן שיש סכנה, אם כן מאיזה צד יש לומר שהתפייס השוכר שיפול הבית עליו ויהרגנו.

ועוד, שהדברים שמנה הרמ"א כחובת המשכיר אינם דברים שיש בהם סכנה כלל. ומה שנקט הרמ"א קורה שנשברה, היינו דווקא כשנשברה קורה אחת מהם.

ולפי זה ביאר, שכוונת הרמ"א במה שציין לעיין בדין בית שנפל, שלא נתפוס דברי הנמוקי יוסף כפשוטם בכל גוונא, אלא לומר שעד כאן לא חייב הרא"ש את המשכיר אלא דוקא כשהתקלקל הבית עד שקיימת סכנה לדור בו. אך דבר שאין בו סכנה, כמו אותם

דברים שהם עיקר גדול בשיבת הבתים והחצירות, כגון להעמיד דלתות, לפתוח חלונות שנתקלקלו, לחזק את התקרה ולסמוך את הקורה, על כך לא כתב הרא"ש את דבריו, אלא הוא מודה בזה להנמוקי יוסף.

ז. שיטת הפוסקים שכל שכן כשאינו סכנה

בש"ת ראנ"ח (סימן לח) האריך לדון אודות חנות שכורה, שנשרף חלק מן הדופן החיצוני שלה, ויצא לברר אם חייבים השוכרים לשלם דמי שכירות בזמן שהחנות היתה מקולקלת, והאם מוטל על המשכירים לתקנה.

וכתב, שכל זמן שלא נפלה החנות מכל וכל, אלא שנתקלקל חלק ממנה, חייבים המשכירים לתקנה, כדברי הרא"ש. כי לא אמרו 'אודא ליה' אלא דוקא כשנפל הבית כולו, ולא אם הוא קיים אלא שנתקלקל עד שהוא סכנה לדור בו. לפיכך בנידון זה, שלא נתקלקל אלא הדופן החיצון, וכל שכן שבשאר חלקי החנות היה אפשר להשתמש, ודאי חייב המשכיר להעמידה ולתקנה.

ממה שנקט בלשונו שמדברי הרא"ש שכתב כשיש סכנה לדור בו, יש ללמוד קל וחומר לנידון שאינו סכנה, מבואר שסבר שאין כוונת הרא"ש דוקא במקום סכנה, אלא אדרבה, רבותא קאמר: אף כשאי אפשר לדור בו והוא סכנה, מכל מקום כל שלא נתקלקל לגמרי, לא אודא ממנו שם הבית וחייב המשכיר להעמידו. וכל שכן במקום שאפשר לדור בו ואינו מסוכן, אלא שנתקלקלו דברים שהם עיקר גדול בשיבת הבתים והחצירות, שחייב המשכיר לתקנם.

וכן כתב בדברי מלכיאל (חלק ה סימן קלא), שנשאל מיידיו הרב החריף והבקי מו"ה חיים שלמה, אודות עיר שעשו בה פרעיות בבני ישראל, ושברו הגויים דלתות וחלונות בהרבה בתים השכורים לאחרים. והועלה נידון בין המשכירים לשוכרים על מי מוטל התיקון, ובעיר ההיא היה המנהג שאם נשברו הדלתות והחלונות באמצע השנה, מוטל על השוכר לתקנם.

והשיב, שהמנהג נתמך בדברי הרמ"א, שבמשכיר בית זה ונפל אין המשכיר צריך לתקנו. ואף שקורות ותרסיס חלונות נזכרו שם כחובת השוכר, מכל מקום כתב, שנראה שנהגו בזה כדעת הרא"ש, שאם מסוכן לדור בו התיקון על המשכיר. וכתב, שכבר נתקשו המפרשים בסתירת הדינים, והרבה דברים יש לו בזה, אלא שמקוצר הפנאי לא האריך. ורק זאת כתב, שאין לחלק בין מסוכן לדור בו לאינו מסוכן, ואדרבה, כשמסוכן לדור בו היה מקום לומר שדינו כנפל, ואודא ליה כשאמר 'בית זה'. הרי לנו מדבריו, שסבר כהראנ"ח, שבאופן שמסוכן לדור בו יש יותר חידוש שצריך לתקן, וכל שכן בדברים שאינם מסוכנים, שבדאי שמו עליו וחייב המשכיר לתקנם.

וכן כתב בערוך השולחן (סימן שיד סעיף ג), שלפי מה שנבאר בדין בית שנפל, שדוקא אם נפל כל הבית אינו חייב להעמיד לו בית אחר, אבל אם הוא קיים ורק מסוכן לדור בו, חייב המשכיר לתקן אפילו בבית זה, אם כן כל שכן שבתקון דברים אלו שאין בהם סכנה שעל המשכיר לתקן. וגם מדבריו אנו למדים שסבר, כי כאשר מסוכן לדור בו הוא יותר רבותא שהמשכיר צריך לתקן, וכדעת הראנ"ח והדברי מלכיאל.

ח. סיכום ומנהג העולם

עולה מהדברים בחיוב המשכיר לתקן את הבית המושכר: לפי הקצות החושן יש סתירה בדברי הרמ"א. לפי הראנ"ח, הערך ש"ה הדברי מלכיאל והערוך השולחן הדבר עומד במחלוקת. ואילו לפי השושנת יעקב המנחת פתים והצדק ומשפט, לדברי כולם המשכיר אינו חייב לתקן אלא אם כן יש סכנה לדור שם.

אמנם כבר כתב הרמב"ם (הלכות שכירות פרק ו הלכה א) 'ובכל אלו הדברים הולכין אחר מנהג המדינה', וכתב נתפסט המנהג שהמשכיר מתחייב להעמיד את הדירה על תיקונה המלא, מלבד התיקונים שמתחדשים בכל עת של שהות בדירה, כמו החלפת מנורות פשוטות, או תיקונים קלים של קלקולים שגרתיים שקשורים למגורי השוכר. (ועוד בעניין שדיני שכירות הולכים אחרי המנהג ראה הערוך השולחן שם סעיף ד).

המשך הדין והיוצא להלכה נביא בע"ה ובס"ד בשבוע הבא

מֵאֵת הָרֶב מֹשֶׁה חַיִּים חֲזוֹנוֹ שְׁלִיט״א

הלכות תשעה באב

ומפני שחזרו ונשנו הצרות ביום זה קבעו חכמים להתענות בו כדי לעורר את הלבבות לחזור בתשובה, שהתענית היא הכנה לתשובה כמו שנאמר "וְהִתְיַדּוּ אֶת עֵינָם וְאֶת עוֹן אֲבֹתָם" וגו', ויש לערוך חשבון נפש ולפשפש במעשיו, ויהיה מצר ונאנח על צרות ישראל ועל גלות השכינה, כי אין העיקר התענית כמו שכתוב באנשי גינון "וירא ה' את מעשיהם" ואמרו חז"ל את ששם ותעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם².

שטיפת הפה וצחצוח שיניים: אסור לשטוף

כמו כן, מי שעוסק בהכנת מאכלים וב"שולים

בתשעה באב מוסיפים בתפילת שמונה עשרה "עננו" (על התענית) ו"נחם" (על נחמת ירושלים). "נחם": נקבעה בברכת בניין ירושלים ("תשכון בתוך ירושלים"). חותמים בה: "ברוך אתה ה', מנחם ציון בבניין ירושלים" (במקום החתימה הרגילה "בונה ירושלים"). "עננו" ליחיד: היחיד אומר אותה בברכת "שומע תפילה" כחלק מבקשותיו, ואינו חותם בה בפני עצמה, אלא מסיים את הברכה כדרכה: "כי אתה שומע תפילת... ברוך אתה ה' שומע תפילה". "עננו" לשליח ציבור (בחזרת הש"ץ): ש"ץ אומר אותה כברכה בפני עצמה בזו ברכת "גואל ישראל"

- 1 גמרא תענית דף כ"ע"ב, משנב"ב סימן תקמט סק"ב.
- 2 משנב"ב סימן תקמט סק"א.
- 3 שו"ת יבי"א ח"ט או"ח סימן ד' לגבי יו"כ שאינו נקרא בקמט מצוות עיני ביהו"כ, שאינו עושה כן בי"ב"ב בקמט עושה, וכ"ש לענין שני תעניות.
- 4 נאמרו בזה כמה טעמים בפוסקים, ועיקר הטעם מפני שאיסור הכנה הוא דווקא כשיכול לעלוש בזמן אחר, שבה"ג הוא זולול בכבוד השבת, משא"כ כאן שאין זמן אחר.
- 5 מנחת אשר ח"ב סימן לח, מצוה אליהו קובץ גול התורה סא. ילקוט יוסף עמוד שטט. כיון

את הפה במים או במי פה ביום הצום משום איסור רחיצה, ואף על פי שמי פה הם חריפים ואין חשש שיבלע אותם¹⁶. אולם, מי שיש לו צער גדול מאוד או ריח רע המפריע לו ביותר, התירו לו הפוסקים לשטוף את פיו במים¹⁷. ויש לו להזהר ביותר לכופף את הראש והפה כלפי מטה בשעת השטיפה, כדי להבטיח ששום טיפת מים לא תיכנס לגרונו. וכן מי שסובל מצער גדול ורוצה לצחצח את שיניו, מותר לו להשתמש במברשת ובמסחת שיניים, אך נכון לעשות זאת ללא מים כלל (רק עם חומר המסחה), ותוך זהירות מופלגת שלא לבלוע דבר¹⁸.

כיצד נוטלים הכהנים את ידיהם לפני העלייה לדוכן בתשעה באב - האם עד קשרי האצבעות בלבד או כפי שנוטלים בכל ימות השנה? והאם הלוי היוצק מים על ידי הכהן צריך ליטול את ידיו תחילה, ובאיזה אופן יעשה זאת?

כהנים העולים לדוכן נוטלים ידיהם עד סוף הפרק כמו בשאר השנה כיון שזו רחיצה של מצווה ואינה לתענוג¹⁹. במקומות שנהגו שהלוי יוצק מים על ידי הכהנים, צריך הלוי ליטול ידיו תחלה לקיים מה שנאמר "וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא"²⁰ אך לא ייטול הלוי ידיו כרגיל אלא רק עד סוף קשרי האצבעות²¹.

חולה שצריך לאכול בתשעה באב כיצד נוטל ידיו לאכילת לחם?

חולה האוכל לחם בתשעה באב, נוטל את ידיו כדין עד פרק כף היד, כפי שהוא נוהג בכל ימות השנה. מאחר שנטילה זו נעשית לקיום מצוות אכילת פת בנקיות ובטהרה, אין היא נחשבת לרחיצה של תענוג שאסורה חכמים בתענית²².

מי שיש לו יובש בידיים או בגוף בתשעה באב - האם מותר לו למרוח משחה או קרם רפואי לצורך כך?

סיכה האסורה בתשעה באב היא סיכה של

תענוג, ובכללה מריחת קרמים, שמנים וכדומה, ואפילו על מקצת הגוף. אולם, סיכה לצורך רפואה מותרת. לכן, מי שסובל מחטטים (פצעים) בראשו, או מי שיש לו יובש המצער אותו בידיו או בגופו - מותר לו למרוח משחות רפואיות²³, כמו כן, מותר למרוח משחה על פצע או צלקת להקלת הכאב או לרפוי²⁴, לעומת זאת, מריחת שמנים או קרמים שנועדו רק כדי לעדן את העור או לטיפוח - אסורה בהחלט²⁵.

האם מותר להשתמש בדאודורנט בתשעה באב למניעת ריח זיעה?

סיכה שאינה לתענוג אלא נועדה להעביר לכלוך או זוהמה - מותרת בתשעה באב²⁶. לגבי שימוש בדאודורנט או התזת בושם שמטרתם למנוע ריח זיעה, נחלקו הפוסקים: יש מתירים כדין סיכה להעביר את הזוהמא²⁷, ויש מחמירים וסוברים שגם זה הוא בכלל סיכה האסורה²⁸.

נעלי בית העשויים מחומר סינטי או הרצועה העליונה שלהם מעור האם מותרים בלבישה?

אסור לנעול נעליים או סנדלים העשויים מעור בתשעה באב, ואפילו סנדל של עץ המחופה עור - אסור²⁹, אולם, נעלי בית העשויים משאר חומרים סינטיים שיש בראשם רצועת עור שנועדו לתפוס את הרגל, כיון שאין הרצועה עשויה לשם נוחות או הגנה על הרגל, אלא רק לשם אחיזה - מותר ללבשם. ויש להקל בזה עד שיעור רוחב ב' אצבעות (כ-4 ס"מ)³⁰. כמו כן, חגורת עור וכיפת עור מותר בלבישה לכתחילה, שלא אסרו חז"ל אלא בנעילת נעלי עור³¹.

האם ילדים קטנים אסורים בלבישת נעלי עור?

קטנים שלא הגיעו למצוות מותרים בנעילת נעלי עור, ומכל מקום טוב לחנכם שינעלו נעליים שאינם של עור³².

האם מותר לנעול בתשעה באב נעלי נוחות או

נעלי ספורט שאינן עשויות מעור?

מעיקר הדין, נעליים העשויות מגומי, מבד או מחומרים סינטיים אחרים מותרות בנעילה בתשעה באב, שכן איסור נעילת הסנדל נקבע על מנעל של עור בלבד³³. לפיכך, גם נעלי ספורט ונעלי נוחות שאין בהן עור מותרות בנעילה מן הדין. עם זאת, מאחר שנעליים אלו נוחות מאוד ומגינות על הרגל היטב, יש מן הפוסקים שכתבו שראוי להחמיר בדבר למי שיכול, כדי למעט בתענוג בתשעה באב כמה שאפשר³⁴.

האם מותר לקנות ולחדש נעלי בד מיוחדות לצורך נעילה בתשעה באב?

אסור לקנות בגדים חדשים מראש חודש אב ועד תשעה באב, גם קניית נעליים בכלל האיסור³⁵. אולם, נעלי בד לצורך תשעה באב מותר לקנותן אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, ולכתחילה נכון לקנות ולחדש אותם קודם תשעה באב, אך אם לא הספיק - מותר לחדשם גם בתשעה באב³⁶.

האם מותר לשאול בשלום חברו בתשעה באב? ומה הדין באמירת "בוקר טוב", או באמירת "מזל טוב" למי שנולד לו בן או בת ביום זה?

בתשעה באב אסור לשאול בשלום חברו, אלא יושבים ונוהגים כאבלים. אם פגש אדם שאינו יודע את ההלכה ושאלו בשלומו - ישיב לו בשפה רפה ובכובד ראש, כדי שלא יבואו לידי קפידה³⁷. לגבי אמירת "בוקר טוב" או "ערב טוב" וכדומה: יש אוסרים - שכן גם אמירות אלו נחשבות כעין שאילת שלום³⁸, ויש מתירים - שכן אין זה שלום ממש אלא דיבור של נימוס, וטוב להחמיר בדבר³⁹.

ומותר לשאול את חברו "איך עובר עליך הצום" וכדומה⁴⁰, כמו כן, מי שנולד לו בן או בת בתשעה באב (או מי שפוגש בעל שמחה), מותר לאחל לו "מזל טוב", שכן אין זו שאילת שלום האסורה, אלא ברכה ואיחול בלבד⁴¹.

ח"ג סימן פ שהתיר לקנותם אף בשבוע שחל בו, ובמקום שא"א לעכב הדבר עד יו"כ אפשר לסמוך להקל, וכל זה בנעלי בד פשוטות שאין כל כך שמחה בהם, אך בנעלי בית נוחות שיש בהם שמחה ודאי יש להחמיר ילקו"י עמוד שצו. 37 שו"ע סימן תקנד סעיף ב. 38 משנ"ב שם ס"ק מא בשם הא"ר והחיי אדם ושאר אחרונים. 39 לקט יושר לתלמיד המהרא"י עמוד קי לגבי אמירת לילה טוב, וה"ה בוקר טוב דמאי שנא, ודין כדן שאילת שלום קודם שחרית, וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי ח"י חיו"ד סימן כה אות ד, רבבות אפרים ח"ב ס"ס קנה, באר משה ח"ד סימן קו. 40 אמת ליעקב קמינצקי ס"ס תקנד, הגרש"ז אויערבך הליכות שלמה בין המצרים פט"ו אורחות ההלכה הערה 30 וכתב שם שאם שואלו דרך נימוס אסור, אך אם הוא חולה או שואל לתועלת מותר. 41 שלמת חיים סימן תכה, גשר החיים פכ"א ס"ז אות ז, לגבי אבל, הגר"ש אלישיב ישא יוסף ח"א סימן קיז, ואשרי איש ח"ג פע"א אות יז, הגרש"ז אויערבך שם.

שאינה עשויה אלא לאחוז בה הרגל, אבל ברחב יותר שעשוי גם להגן אסור, וכפי שכתב הב"ב בסיומן שא שסנדל שתחתיתו עץ ועליונו עור פשיטא שמנעל גמור הוא, עיין עוד חזו"ע עמוד שא, ילקו"י עמוד שצה. וכן נעל העשויה משאר חומרים שאינם עור, ויש עליה רצועות עור לגוי, אינה נחשבת נעל של עור, הגר"מ פינשטיין שמעתתא דמשה עמוד תלג. 31 ילקוט יוסף עמוד שצא. 32 הגרש"ז אויערבך שלמי מועד עמוד עח, חזו"ע עמוד שא. 33 שו"ע סימן תקנד סעיף טז. 34 שו"ת שמחת כהן סימן קעג, חזו"ע עמוד רצט, ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן קי הערה ב כתב שעל פי הסוד יש לאסור רק נעליים של עור דוקא, אך עיין משנ"ב בסיומן תריד סק"ה שכתב להחמיר. ובלאו הכי יש לאדם למעט בהנאה ביום זה במה שאפשר כמבואר בשו"ע ורמ"א סימן תקנו סעיף ב. 35 שו"ע סימן תקנא סעיף ז'. 36 כה"ח שם אות צ"ו וצ"ז, שו"ת אור לציון שם, מבית לוי בשם הגר"ש וואנור. ועיין שיבולי הלקט ס"ס רעב, וגם מותר לחדש בתשעה באב וכמ"ש הלק"ט ח"ב סימן קלט, אגרות משה

והוא אסונים וצריך לקנח פניו במים ואין דעתו מיושבת עליו, מותר לו לקנח פניו, אבל שאר כל אדם אסור, וכן מבואר בשו"ע סימן תריג סעיף ד. 16 הגר"מ פינשטיין שמעתתא דמשה עמוד תלא. 17 שו"ע סימן תקסז סעיף ג ומשנ"ב ס"ק יא. וכן מי שעבר טיפול שיניים וצריך לשטוף פיו מחמת דימום וכדומה מותר לשטוף פיו, אור לציון ח"ג פכ"ט תשובה יג. 18 מנחת יצחק ח"ד סימן קט. 19 רמ"א בשו"ע סימן תריג סעיף ג ומשנ"ב סק"ז. 20 כמבואר בשו"ע סימן קכח סעיף ו על פי הוזה"ק פרשת נשא דף קמו ע"ב. 21 מטה אפרים סימן תרכא אות יז. 22 כה"ח סימן תקנד ס"ק נג, שבת הלוי ח"ח סימן קלט, הגרש"ז אויערבך מועדים עמוד צא, חזו"ע עמוד רצב, ודלא כמו שכתב בשו"ת בני לוי סימן יג שלא יטול ידיו אלא יכרוך ידיו במפה, שהוא נגד כל האחרונים, וגם שלא כמ"ש שו"ת ישכיל עבדי ח"ח סימן כ אות לה שיטול ידיו עד סוף קשרי האצבעות. ועיין עוד בתשובת מהרי"ל דיסקין קו"א סימן סח,

אוצר פניני החסידות

מילתא חדתא

ספרי ויהלום

ספרי חסידות
מעקד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarninei@gmail.com